

DG Sécurité & Prévention
AD Veiligheid & Preventie

TOOLBOX RECREATIEGEBIEDEN

CATALOGUS VAN MOGELIJKE INITIATIEVEN OM PREVENTIEVE ACTIES
INZAKE OVERLAST TE ONDERNEMEN

FOD Binnenlandse Zaken
Waterloolaan 76, 1000 Brussel

Inhoudsopgave

1. INTRODUCTIE	5
2. VEILIGHEIDS- EN PREVENTIEFUNCTIES	7
2.1. <i>FICHE 1: Bijzondere veldwachters</i>	7
2.1.1. Wettelijk kader.....	7
2.1.2. Opdrachten van de functie.....	7
2.1.3. Bevoegdheden en toepassingen	7
2.1.3.1. Hoedanigheid en bevoegdheden	7
2.1.3.2. Opsporen en vaststellen van misdrijven.....	8
2.1.3.3. Identiteitscontrole	8
2.1.3.4. Gebruik van geweld	8
2.1.3.5. Volgrecht	8
2.1.3.6. Fouilleringen.....	8
2.1.4. Toepassing in een recreatiegebied	8
2.2. <i>FICHE 2: Private veiligheid</i>	9
2.2.1. Wettelijk kader.....	9
2.2.2. Rol van bewakingsagenten bij de beveiliging van recreatiegebieden.....	9
2.2.3. Bewakingsactiviteiten bedoeld in de wet tot regeling van de private en bijzondere veiligheid.....	9
2.2.4. Bevoegdheden van bewakingsagenten, middelen ter beschikking en verbodsbepalingen	9
2.2.4.1. Toegangscontrole.....	9
2.2.4.2. Retentierecht	10
2.2.4.3. Gebruik van honden bij het uitoefenen van bewakingsactiviteiten.....	10
2.2.4.4. Gewapende bewaking	10
2.2.4.5. Bewakingscamera's.....	11
2.2.4.6. Verbod om geweld of dwang te gebruiken	11
2.2.4.7. Verbod op identiteitscontrole op publiek toegankelijke plaatsen	11
2.2.4.8. Verbod om fooien of andere beloningen te vragen of aan te nemen	11
2.3. <i>FICHE 3: Gemeenschapswacht</i>	12
2.3.1. Wettelijk kader.....	Error! Bookmark not defined.
2.3.2. Context van de functie	12
2.3.3. Taken.....	12
2.3.3.1. Wat mag de gemeenschapswacht doen?	12
2.3.3.2. Wat mag de gemeenschapswacht niet doen?	14

2.3.3.3.	Meldingsplicht.....	14
2.3.4.	Toepassingen in een recreatiegebied	14
2.4.	<i>FICHE 4: Stewards</i>	15
2.5.	<i>FICHE 5: Lokale en federale politie</i>	17
3.	FYSIEKE EN TECHNISCHE BEVEILIGING	19
3.1.	<i>FICHE 6: Camera's</i>	19
3.1.1.	Wettelijk kader.....	19
3.1.2.	Context	19
3.1.2.1.	Toepassingsgebied van de camerawet.....	19
3.1.2.2.	Begrip "verantwoordelijke voor de verwerking"	21
3.1.2.3.	Door de wet bepaalde plaatscategorieën.....	21
3.1.3.	Respect voor de persoonlijke levenssfeer: basisprincipes	22
3.1.3.1.	Finaliteitsprincipe.....	22
3.1.3.2.	Principes van proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid	22
3.1.4.	Na te leven regels: procedure, grenzen	23
3.1.4.1.	Plaatsingsprocedure voor niet-besloten plaatsen.....	23
3.1.4.2.	Plaatsingsprocedure voor besloten plaatsen	24
3.1.4.3.	Informatieplicht: pictogram.....	25
3.1.4.4.	Gevoelige gegevens	27
3.1.4.5.	Bekijken van de beelden in real time, beelden opnemen en bewaren.....	27
3.1.4.6.	Toegang tot de beelden.....	28
3.1.4.7.	Sancties.....	28
3.1.5.	Verplaatsing in het kader van de domeinen.....	29
3.1.5.1.	Beslissing om bewakingscamera's te plaatsen	29
3.1.5.2.	Desbetreffende plaatscategorie	29
3.1.5.3.	Plaatsingsregels	29
3.1.5.4.	Gebruik van de camera's	30
3.3.	<i>FICHE 7: Inrichting van het recreatiegebied</i>	32
3.3.1.	Definitie.....	32
3.3.2.	"Safe cities" (Veilige steden).....	33
3.3.3.	Enkele voorname CPTED-principes	33
3.3.3.1.	Frequentering van de ruimte.....	33
3.3.3.2.	Diversiteit.....	34
3.3.3.3.	Toegankelijkheid van een ruimte	34
3.3.3.4.	Klaarheid en zichtbaarheid	34

3.3.3.5.	Voldoende verlichting	34
3.3.3.6.	Aantrekkelijkheid	35
3.3.4.	Rol van de burgers	35
3.3.5.	Reflectie en aanbevelingen voor de recreatieruimtes.....	36
3.3.5.1.	Een inrichting voorstellen zodat de gebruikers zich de site op positieve wijze kunnen toe-eigenen.....	36
3.3.5.2.	Criminele opportuniteiten verminderen dankzij de inrichting	36
3.3.5.3.	De criminele risico's verminderen door de site zo in te richten dat de goede sfeer wordt bevorderd	36
3.3.5.4.	Werken aan de kwaliteit van het stadsmeubilair	36
3.3.5.5.	Waterpartijen aanmoedigen.....	36
4.	GOEDE PRAKTIJKEN	37
4.1.	<i>FICHE 8: Gent – respect van en aan studenten</i>	<i>37</i>
4.2.	<i>FICHE 9: Mechelen – Mobiele speelpleinwerking – Grote broer, zus project Mechelen</i>	<i>39</i>
4.2.1.	Doelgroep.....	39
4.2.2.	Doel.....	39
4.2.3.	Aanpak	39
4.2.4.	Materiaal.....	40
4.2.5.	Onderbouwing	40
4.2.6.	Resultaten	40
4.2.7.	Erkenning	40
4.3.	<i>FICHE 10: Leuven – Bemiddeling in kader van studentenoverlast</i>	<i>41</i>
4.3.1.	Welk probleem wordt aangepakt?.....	41
4.3.2.	Wat houdt het project in? Wat zijn de voornaamste doelstellingen? En wie is de doelgroep?.....	41
4.3.3.	Welke zijn de partnerschappen?.....	42
4.3.4.	Wat zijn de resultaten van het project? Hoe evalueren we het project?	42
4.4.	<i>FICHE 11: Samenwerking met De Lijn</i>	<i>44</i>
5.	CONCLUSIE	45

1. INTRODUCTIE

Overlast in recreatiegebieden is niet nieuw. Elk zomerseizoen verschijnen in de media berichten over overlastincidenten in recreatiegebieden. Vandaar dat in 2006 reeds een ministeriële omzendbrief over ‘de aanpak van overlast in recreatiedomeinen’ werd opgesteld. In 2013 stelde de FOD Binnenlandse Zaken vervolgens een toolbox samen waarin allerhande hulpmiddelen werden bijeengebracht om een gepaste aanpak van het probleem mogelijk te maken. Deze twee instrumenten werden geactualiseerd en aan de nieuwe noden op het terrein aangepast.

Hoe kan een uitbater of organisator zich voorbereiden op dit fenomeen? Welke preventie maatregelen zijn mogelijk? Met welke regels moet men daarbij rekening houden?

De toolbox kan een antwoord bieden. Het is een catalogus van genormeerde veiligheidsfuncties, camerabewaking en de vigerende reglementering. Niet alleen organisatoren en uitbaters van recreatiegebieden (in functie van de plaats: eveneens ‘recreatiedomeinen’, of ‘recreatieoorden of vrijetijdsgebieden’ genoemd) kunnen hierin antwoorden vinden op hun vragen maar ook gemeenten, provincies, politiezones en bewakingsondernemingen.

Het doelpubliek kan er diverse initiatieven uit sprokkelen en combineren, implementeren, accurate informatie en vigerende reglementering bereiken. Het is een hulpmiddel om een op maat gesneden veiligheidsbeleid te ontwikkelen en toe te passen. Een bron van informatie over veiligheidsberoepen waarmee men dikwijls samen moet werken.

De toolbox bestaat uit elf fiches:

1. Bijzondere veldwachter
2. Private veiligheid
3. Gemeenschapswacht
4. Stewards
5. Lokale en federale politie
6. Bewakingscamera's
7. Inrichting van het recreatiegebied
8. Goede praktijk: respect van en aan studenten
9. Goede praktijk: Mechelen mobiele speelpleinwerking – Grote broer, zus project
10. Goede praktijk: Leuven – Bemiddeling in kader van studentenoverlast
11. Goede praktijk: Samenwerking met de Lijn

Per hoofdstuk wordt gerefereerd naar het wettelijk kader. Dit is nuttig om meer gedetailleerd kennis te nemen van de vigerende wetgeving. Verder behandelt elk hoofdstuk de bevoegdheden en de verbodsbepalingen. Ten slotte wordt verduidelijkt welke meerwaarde een specifieke veiligheidsfunctie in een recreatiegebied kan bieden.

Wat bewakingscamera's betreft geeft het document het juridisch kader weer. Hoe moet men efficiënt maar ook legaal een bewakingscamera opstellen? Waar mag men en mag men niet filmen? Welke adviezen of goedkeuringen heeft men nodig? Wie moet men in kennis stellen van het opstellen van bewakingscamera's? Door wie mogen de beelden worden bekeken, hoelang kunnen ze worden bewaard en door wie en hoe kunnen ze worden gebruikt?

De toolbox kan heel wat antwoorden bieden op veel gestelde vragen bij het organiseren van een geïntegreerd veiligheidsbeleid dat vooral op preventie is gericht.

2. VEILIGHEIDS- EN PREVENTIEFUNCTIES

2.1. FICHE 1: Bijzondere veldwachters

2.1.1. Wettelijk kader

Bron:

1. Veldwetboek van 7 oktober 1886, art. 61 en volgende.
2. Koninklijk besluit van 10 september 2017 tot regeling van het statuut van de bijzondere veldwachters (B.S. 10 oktober 2017), zoals gewijzigd bij koninklijk besluit van 8 juli 2019 (B.S. 23 juli 2019) ;
3. Ministerieel besluit van 10 juli 2019 tot uitvoering van het koninklijk besluit van 10 september 2017 tot regeling van het statuut van de bijzondere veldwachters (B.S. 23 juli 2019) ;

Er zijn nog relevante regelgevende bepalingen terug te vinden in het Wetboek van strafvordering, de wapenwet, de wet op de riviervisserij en de jachtwet.

2.1.2. Opdrachten van de functie

Een bijzondere veldwachter wordt aangesteld door een particulier of een openbare instelling om hun eigendommen, vis-en jachtterreinen, domeinen en gebouwen te bewaken en is bekleed met de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie met beperkte bevoegdheid. Zijn bevoegdheid is beperkt tot het gebied waarvoor hij beëdigd is. Hij kan misdrijven opsporen en processen-verbaal opstellen.

2.1.3. Bevoegdheden en toepassingen

2.1.3.1. Hoedanigheid en bevoegdheden

De bijzondere veldwachter is bekleed met de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie in de gevallen waarvoor hij bevoegd is om misdrijven op te sporen en vast te stellen. Hij is dus bevoegd om misdrijven op te sporen en vast te stellen en hierbij bewijzen te verzamelen. Hij spoort de daders en voorwerpen waarvan de inbeslagname is voorgeschreven op en vat ze/legt beslag om ze ter beschikking te stellen van de overheid. Hij licht de bevoegde overheden in bij proces-verbaal.

Onverminderd de leiding van de aansteller staat de veldwachter onder toezicht van de procureur des Konings. Hij is echter geen hulpofficier van de procureur des Konings. Dit betekent dat hij, behoudens inbeslagname en vating van de dader, geen dwangmaatregelen kan treffen bij het op heterdaad ontdekken van een misdrijf.

De wet van 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties geeft aan de bijzondere veldwachter de bevoegdheid om inbreuken die het voorwerp van gemeentelijke administratieve sancties kunnen uitmaken, vast te stellen in het kader van zijn bevoegdheden. Concreet wordt hier de bijzondere veldwachter bedoeld die is aangesteld door publiekrechtelijke rechtspersonen. Zijn bevoegdheid is uiteraard beperkt tot het grondgebied waarvoor hij beëdigd is op verzoek van de gemeente of de openbare instelling.

2.1.3.2. *Opsporen en vaststellen van misdrijven*

Algemeen principe : een bijzondere veldwachter die in de uitoefening van zijn ambt kennis krijgt van een misdaad of van een wanbedrijf, is verplicht daarvan dadelijk bericht te geven aan de procureur des Konings bij de rechtbank binnen wier rechtsgebied het misdrijf is gepleegd of de verdachte zou kunnen worden gevonden, en aan die magistraat alle relevante inlichtingen, processen-verbaal en akten te doen toekomen.

Heterdaad : Het misdrijf ontdekt terwijl het gepleegd wordt of kort daarna, is een op heterdaad ontdekt misdrijf, alsook als de verdachte door de openbare orde wordt vervolgd of het geval dat de verdachte kort na het plegen van het misdrijf in het bezit wordt gevonden van voorwerpen die doen vermoeden dat hij dader of medeplichtige is.

De bijzondere veldwachter is in dit geval bevoegd om op te treden en de verdachte staande te houden, zelfs voor misdrijven waar hij in principe zijn rol als officier van gerechtelijke politie niet kan uitoefenen. Hij licht de politie in over de arrestatie en stelt een proces-verbaal op.

2.1.3.3. *Identiteitscontrole*

De bijzondere veldwachter is geen politieambtenaar. De bijzondere veldwachter mag, indien nodig iemands identiteitskaart vragen zonder dat deze tot vertoning verplicht is. Bij weigering moet de politie erbij worden gehaald.

2.1.3.4. *Gebruik van geweld*

In principe gebruikt de bijzondere veldwachter geen geweld, behoudens bij de uitvoering van een arrestatie en de wettige verdediging van zichzelf of van een derde.

2.1.3.5. *Volgrecht*

De bijzondere veldwachter heeft het recht de door de verdachte weggenomen voorwerpen te volgen tot in de plaatsen waar deze heengebracht zijn om ze in bewaring te stellen. Dit volgrecht is een uitzondering op de territoriale bevoegdheid van de bijzondere veldwachter. Het is echter geen huiszoekingsrecht. Bij betrapting op heterdaad mag hij de woning waarin de verdachte binnenging slechts betreden in aanwezigheid van een officier van de gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings.

2.1.3.6. *Fouillering*

Bij de uitoefening van zijn taken van gerechtelijke politie heeft de bijzondere veldwachter, mits toestemming van de betrokkene, de mogelijkheid om kledij en handbagage te doorzoeken.

2.1.4. Toepassing in een recreatiegebied

De uitbater van een recreatiegebied of van een recreatiedomein kan besluiten een bijzondere veldwachter aan te stellen. Deze zal dankzij het uniform zichtbaar aanwezig zijn op het domein en daardoor ontradend werken. Anderzijds zal de bijzondere veldwachter ook verbaliserend kunnen tussenkomen indien misdrijven zich voordoen. De bevoegdheden van deze veldwachter zijn ruimer dan deze van een gemeenschapswacht of een bewaker. Het is evident dat deze veldwachter zijn taken, behoudens o.a. desgevallende verdelging van ongedierte, ongewapend zal uitoefenen.

Hij kan zowel worden aangesteld in recreatiegebieden die tot het openbaar domein behoren als in deze die tot het privaat domein behoren.

2.2. FICHE 2: Private veiligheid

2.2.1. Wettelijk kader

Bronnen:

- Wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid;
- Koninklijk besluit van 15 maart 2010 tot regeling van bepaalde methodes van bewaking;
- Koninklijk besluit van 5 januari 2021 betreffende het gebruik van honden bij de uitoefening van bewakingsactiviteiten zoals bedoeld in de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid.

De volledige wetgeving, thematische fiches en FAQ zijn terug te vinden op onze website: www.besafe.be (rubriek: Vigilis/Private veiligheid).

2.2.2. Rol van bewakingsagenten bij de beveiliging van recreatiegebieden

Er kan een beroep worden gedaan op bewakingsagenten (opgeleid en houder van een identificatiekaart) om mee in te staan voor de beveiliging van recreatiegebieden ongeacht of die tot het publiek domein of tot het privaat domein behoren. In dit geval zal de bewakingsagent voornamelijk een preventieve rol vervullen (ontradende aanwezigheid, informeren van het publiek over het reglement van het domein, bij problemen door middel van dialoog tussenkomen, het publiek kanaliseren, interventie bij rampen, contactpunt voor de burger, het domein en de politiediensten,...).

De uitbater van het recreatiedomein of recreatiegebied kan zijn eigen interne bewakingsdienst hebben die op geldige wijze werd vergund door de minister van Binnenlandse Zaken, of een beroep doen op de diensten van een externe bewakingsonderneming die eveneens is vergund door de minister van Binnenlandse Zaken.

Voor meer informatie over de procedure tot vergunning als interne bewakingsdienst of om de lijst met vergunde bewakingsondernemingen te raadplegen: <http://www.vigilis.be>

2.2.3. Bewakingsactiviteiten bedoeld in de wet tot regeling van de private en bijzondere veiligheid

Er zijn dertien wettelijke bewakingsactiviteiten (statische bewaking, bescherming van personen, toezicht op en controle van het publiek, evenementenbewaking,...).

De activiteiten die in de recreatiegebieden het vaakst worden uitgeoefend zijn de activiteiten van **statische bewaking** van roerende en onroerende goederen en **toezicht op en controle van personen** in het kader van de handhaving van de veiligheid.

2.2.4. Bevoegdheden van bewakingsagenten, middelen ter beschikking en verbodsbepalingen

2.2.4.1. Toegangscontrole

De bewakingsagent kan personen controleren met als enige bedoeling na te gaan of deze personen wapens (zie de wet van 8 juni 2006 betreffende wapens) of gevaarlijke voorwerpen waarvan het binnenbrengen in een plaats het goede verloop van het evenement kan verstoren of de veiligheid van de aanwezigen in het gedrang kan brengen, bij zich dragen.

Meer informatie over de bevoegdheden van de bewakingsagent vindt u terug in de brochure: 'De bewakingsagent', beschikbaar op de site: www.besafe.be

2.2.4.2. *Retentierecht*

Net als iedere burger kan de bewakingsagent een persoon bij betrapting op heterdaad vatten. De bewakingsagent dient hierbij strikte wettelijke voorwaarden na te leven.

Om eventuele machtsoverschrijding vanwege de bewakingsagenten te voorkomen, zal aan de persoon die het voorwerp heeft uitgemaakt van een vating een bij ministerieel besluit vastgelegd **formulier** moeten worden overhandigd.

2.2.4.3. *Gebruik van honden bij het uitoefenen van bewakingsactiviteiten*

Het koninklijk besluit van 5 januari 2021 betreffende het gebruik van honden (zie supra) voorziet in een strikte afbakening van het gebruik van honden bij de uitoefening van bewakingsactiviteiten. Honden kunnen uitsluitend worden ingezet als speurhonden of patrouillehonden:

1/ Patrouillehonden met name voor:

- statische bewaking van roerende of onroerende goederen, mobiele bewaking van roerende of onroerende goederen en interventie na alarm of toezicht op en controle van personen met het oog op het verzekeren van de veiligheid op al dan niet publiek toegankelijke plaatsen voor zover zij niet worden uitgeoefend in gebouwen of gedeelten van gebouwen die publiek toegankelijk zijn. Een patrouillehond kan worden ingezet in een gebouw of gedeelte van een gebouw dat publiek toegankelijk is, indien het gaat om een parking tussen 19 uur en 7 uur;
- Evenementenbewaking voor zover zij wordt uitgeoefend op parkings of sites die niet publiek toegankelijk zijn;

Men moet eveneens weten dat de bewakingsagent die een hond geleidt bij het uitoefenen van activiteiten niet tegelijkertijd andere activiteiten kan uitvoeren, zoals toegangscontrole.

2/ Speurhonden kunnen gespecialiseerd en ingezet worden in slechts één van de volgende domeinen: drugs, (componenten) van explosieven, munitie en wapens, brandversnellers of gaslekken.

Zij kunnen worden ingezet in het kader van vergunde activiteiten zoals het "doorzoeken van goederen" en de "bediening van technische middelen".

2.2.4.4. *Gewapende bewaking*

De wet tot regeling van de private en bijzondere veiligheid bepaalt duidelijk dat bewakingsactiviteiten in principe ongewapend worden uitgeoefend.

Enkel bepaalde bewakingsactiviteiten, die limitatief zijn opgesomd in de wet, kunnen uitzonderlijk gewapend worden uitgeoefend. Het betreft onder andere statische bewaking van roerende of onroerende goederen voor zover ze plaatsvindt op een plaats waar er geen andere personen (dan bewakingsagenten) geacht worden aanwezig te zijn.

Op te merken valt dat zelfs voor die activiteiten gewapende bewaking een subsidiaire oplossing moet blijven wanneer andere middelen of methodes het verhoogd veiligheidsrisico waaraan de bewakingsagenten zelf of de personen die ze beschermen zijn blootgesteld, op een onvoldoende wijze kunnen voorkomen of verhinderen.

Bijgevolg zal gewapende bewaking in principe niet worden uitgeoefend in een recreatiegebied aangezien de activiteiten van controle van personen en toezicht op goederen in plaatsen waar personen aanwezig kunnen zijn, steeds ongewapend moeten worden uitgeoefend.

2.2.4.5. *Bewakingscamera's*

Bij de uitoefening van bewakingsactiviteiten kunnen bewakingscamera's geïnstalleerd in het recreatiegebied worden gebruikt, mits naleving van de "camerawet" (zie supra Fiche 4 gewijd aan "Bewakingscamera's").

Op te merken valt overigens dat bewaking op de openbare weg in principe verboden is (zie artikel 115 van de wet). De bewakingsagenten kunnen evenwel de beelden afkomstig van bewakingscamera's die, vanop de bewaakte site, gericht zijn op de openbare weg, in real time bekijken. In dit geval moeten de bepalingen van de "camerawet" uiteraard worden nageleefd.

2.2.4.6. *Verbod om geweld of dwang te gebruiken*

Afgezien van de gevallen die van toepassing zijn op het *bovenvermelde retentierecht*, kan de bewakingsagent geen beroep doen op geweld of dwang, behalve in geval van wettige verdediging. Indien er zich incidenten voordoen dient de bewakingsagent dan ook de politiediensten te verwittigen zodat zij kunnen tussenkomen bij escalaties en wanneer er mensen met dwang uit het recreatiegebied dienen verwijderd te worden. Een bewakingsagent is opgeleid om conflicten op een verbale en vreedzame manier te beheersen en te bemiddelen.

2.2.4.7. *Verbod op identiteitscontrole op publiek toegankelijke plaatsen*

Aangezien de recreatiegebieden publiek toegankelijke plaatsen zijn, is het bewakingsagenten verboden om personen identiteitsdocumenten te laten voorleggen, in te houden, te bewaren of te kopiëren.

2.2.4.8. *Verbod om fooien of andere beloningen te vragen of aan te nemen*

Foaien of andere beloningen van derden zijn strikt verboden om ernstige misbruiken zoals favoritisme, cliëntelisme of afpersing te voorkomen.

2.2.5. *Veiligheidsadvies*

De bewakingsonderneming waarop een beroep wordt gedaan voor bewakingsactiviteiten kan nuttig veiligheidsadvies verstrekken in de recreatiegebieden.

Het is ook mogelijk om specifiek een beroep te doen op een door de minister van Binnenlandse Zaken vergunde onderneming voor veiligheidsadvies. Deze onderneming biedt of verstrekt diensten van advies aan derden ter voorkoming van strafbare feiten tegen personen of goederen, met inbegrip van het uitwerken, uitvoeren en evalueren van doorlichtingen, analyses, strategieën, concepten, procedures en trainingen op veiligheidsgebied.

Voor bijkomende inlichtingen of vragen kunt u contact opnemen met de Directie Private Veiligheid, AD Veiligheid en Preventie, FOD Binnenlandse Zaken: private.veiligheid@ibz.fgov.be – secretariaat: 02/488.34.21.

2.3. FICHE 3: Gemeenschapswacht

2.3.1. Wettelijk kader

Bron:

1. Wet van 15 mei 2007 tot instelling van de functie van gemeenschapswacht, tot instelling van de dienst gemeenschapswachten en tot wijziging van artikel 119bis van de nieuwe gemeentewet.
2. Omzendbrief PREV32 waarbij uitleg verschaft wordt bij de functie van gemeenschapswacht en bij de instelling van de dienst.
3. Wet houdende diverse bepalingen Binnenlandse Zaken van 15 juli 2018.
4. Wet tot wijziging van de wet van 15 mei 2007 tot instelling van de functie van gemeenschapswacht, tot instelling van de dienst gemeenschapswachten en tot wijziging van artikel 119 bis van de nieuwe gemeentewet, wat de opleiding betreft, van 30 juli 2018.

2.3.2. Context van de functie

De gemeente waarin het recreatiegebied is gelegen kan beslissen om een dienst gemeenschapswachten op te richten en werknemers te rekruteren en/of als gemeenschapswacht aan te stellen.

Als principe zullen de gemeenschapswachten worden ingezet voor het niet politieel toezicht op de openbare weg en openbare plaatsen, zoals pleinen, markten, parken, openbare parkings en het strand. De inzet van gemeenschapswachten in provinciale parken, aldus ook in provinciale recreatiegebieden, is uitdrukkelijk in de wet voorzien.

Met zijn preventieve aanwezigheid zorgt de gemeenschapswacht voor een ontradend effect ten aanzien van mogelijke daders en oefenen zij een signaalfunctie uit naar de bevoegde diensten zoals de politiediensten, bijzondere veldwachters en de domeinbeheerder en zijn personeel.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de gemeenschapswacht en de gemeenschapswacht-vaststeller. Die laatste is bevoegd om bepaalde inbreuken op een gemeentelijk reglement dat sanctioneerbaar is met gemeentelijke administratieve sancties vast te stellen.

2.3.3. Taken

2.3.3.1. *Wat mag de gemeenschapswacht doen?*

- Het sensibiliseren van het publiek aangaande de veiligheid en criminaliteitspreventie.

In deze context kan de gemeenschapswacht bezoekers opmerkingen geven indien zij zich onveilig voor zichzelf of anderen zouden gedragen. Zij kunnen bezoekers er eveneens attent op maken dat zij onvoorzichtig met hun spullen omspringen en hierdoor een makkelijk slachtoffer zijn voor eventuele zakkenrollers.

- Het informeren van de burgers om het veiligheidsgevoel te verzekeren.
- Het signaleren aan de bevoegde diensten van problemen op het vlak van veiligheid, milieu en het wegennet.

Een rode draad doorheen het takenpakket van de gemeenschapswachten is het publiek niet-politioneel toezicht of met andere woorden het preventief toezicht. Preventief toezicht kan omschreven worden als controle op de naleving van normen en voorschriften vóóordat er sprake is van een concrete overtreding. Een dergelijke functionele sociale controle kan gerealiseerd worden door het garanderen van een zichtbare, geruststellende aanwezigheid in de domeinen, waarbij sensibiliserend, informatief en doorverwijzend wordt opgetreden ten aanzien van de burgers.

- Het informeren van automobilisten over het hinderlijk of gevaarlijk karakter van verkeerd parkeren en hen sensibiliseren met betrekking tot het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en het correct gebruik van de openbare weg, alsook het helpen van kinderen, scholieren, gehandicapten en ouderen bij het veilig oversteken.

Met betrekking tot het hinderlijk of gevaarlijk parkeren gaat het hier niet om het “tot de orde roepen”, noch om dwang uit te oefenen of bevelen te geven. In dit kader zijn de gemeenschapswachten belast met de automobilist erop te wijzen, te informeren, dat zijn/haar parkeergedrag hinderlijk of gevaarlijk is.

- Het vaststellen van inbreuken op de gemeentelijke reglementen en verordeningen in het kader van de wet van 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties voor zover het gaat om inbreuken die uitsluitend het voorwerp kunnen uitmaken van administratieve sancties of inbreuken als bedoeld in artikel 3,3° van voormelde wet.

Alzo kunnen de gemeenten daadwerkelijk optreden tegen overlastfenomenen en kleine criminaliteit, dankzij de mogelijkheid deze handelingen te ‘bestrafen’ met een gemeentelijke administratieve sanctie.

Voor het uitoefenen van deze bevoegdheden zijn de ‘gewone’ gemeenschapswachtdiensters competent. Daarnaast kan de gemeente beambten aanduiden die gemachtigd zijn de vaststelling te doen van feiten die enkel aanleiding kunnen geven tot een gemeentelijke administratieve sanctie ; deze kunnen ook bevoegdheid krijgen om de inbreuken die opgesomd worden in artikel 3,3° van de GAS-wet vast te stellen, zijnde de zogenaamde inbreuken stilstaan en parkeren. Hier gaat het enkel om de gemeenschapswachten-vaststeller. De “gewone” gemeenschapswacht is niet bevoegd voor deze taak.

- Het uitoefenen van toezicht op personen met het oog op het verzekeren van de veiligheid bij evenementen georganiseerd door de overheid.

Het niet-politiek toezicht op het gedrag van personen bij evenementen die georganiseerd of mede georganiseerd worden door de overheid op het grondgebied van de organiserende gemeente kan gebeuren door gemeenschapswachten. Het kan dus gaan om evenementen die door de lokale overheid (mede) georganiseerd worden maar ook evenementen die op het grondgebied van de organiserende gemeente georganiseerd worden maar waarbij niet de lokale overheid maar wel de federale, regionale of provinciale overheid bij

de organisatie betrokken is.

- Het vaststellen van inbreuken op gemeentelijke retributiereglementen.

Wat is een retributie? Een retributie is een bedrag dat een burger aan een overheid betaalt omdat hij/zij van die overheid een specifieke en aanwijsbare dienst ontvangt. Het betaalde bedrag is dus eigenlijk een vergoeding voor de van de overheid ontvangen dienst. De burger betaalt dus geen retributie omdat hij/zij op het retributiereglement een inbreuk heeft gepleegd maar wel omdat hij/zij een specifieke aanwijsbare dienst van deze overheid heeft ontvangen. Meestal gaat het hier over een gemeentelijk parkeerbeleid.

Een gemeenschapswacht mag uitsluitend bovenstaande taken uitoefenen.

2.3.3.2. *Wat mag de gemeenschapswacht niet doen?*

- Een gemeenschapswacht mag niet
 - o opsporen,
 - o samen met een politieambtenaar patrouilles uitvoeren,
 - o folders allerhande uitdelen die niets met preventie of veiligheid te maken hebben,
 - o goederen op het recreatiegebied bewaken. Dergelijke bewakingsopdrachten komen de sector van de private veiligheid toe,
 - o het verkeer regelen.

2.3.3.3. *Meldingsplicht*

De gemeenschapswachten en de gemeenschapswacht-vaststellers zijn verplicht om alle feiten die een wanbedrijf of een misdaad uitmaken, onverwijld ter kennis te brengen aan de lokale politie van het grondgebied waar ze hun taken uitoefenen. Hij of zij hoeft geen getuige te zijn van het misdrijf. Ze moeten eveneens de inlichtingen waarover zij in het kader van hun werkzaamheden kennis van hebben, verstrekken aan een ambtenaar van een bevoegde dienst, telkens hij/zij erom verzoekt.

2.3.4. Toepassingen in een recreatiegebied

Gemeenschapswachten kunnen enkel worden ingezet op recreatiegebieden die tot het openbaar domein behoren. De beheerder van een recreatiegebied kan besluiten om gemeenschapswachten in te zetten op het domein. Daartoe stelt ze deze vraag aan de gemeente waarin het recreatiegebied is gelegen. Door hun geüniformeerde aanwezigheid hebben gemeenschapswachten een ontradend effect. De gemeenschapswachten houden vooral toezicht op het gedrag van de aanwezige recreanten en kunnen opmerkingen maken en hen sensibiliseren om tot een veiliger omgeving te komen. Ze kunnen de recreanten wijzen op de vigerende reglementering en hen sensibiliseren deze te volgen.

Gemeenschapswachten kunnen de bevoegde instanties op de hoogte brengen van incidenten. Maar eerder nog kunnen ze preventief tussenkomen door te informeren, raad te geven en ontradend te werken, zodat het niet tot incidenten komt.

2.4. FICHE 4: Stewards

De voormelde bewakingsactiviteiten mogen enkel aangeboden en uitgeoefend worden door vergunde bewakingsondernemingen of vergunde interne bewakingsdiensten en hun bewakingsagenten.

Bepaalde beroepen of diensten, zoals de politiediensten, de gemeenschapswachten, de veldwachters, de stewards in de zin van de "voetbalwet" en de leden van de krijgsmacht mogen dergelijke activiteiten wel wettelijk uitoefenen zonder dat zij binnen het toepassingsgebied van de wet private veiligheid vallen.¹

De door de bewakingsagenten uitgeoefende activiteiten zijn van nature delicaat en gevoelig en daarom moeten deze personen voldoen aan een aantal wettelijke voorwaarden, zoals opleiding, screening, ... En indien beschikken over die specifieke bevoegdheden, moeten zij tevens voldoen aan een aantal verplichtingen die duidelijk in de regelgeving vastgelegd zijn.

Om die redenen is het verboden om mensen die niet over de desbetreffende vergunning beschikken, zoals personeelsleden van de recreatiegebieden die geen deel uitmaken van een interne bewakingsdienst, studenten, vrijwilligers of dienstverleners, voor de uitoefening van bewakingsactiviteiten in te zetten. Als dit toch gebeurt, kan er voor deze inbreuk een proces-verbaal opgemaakt worden door de politiediensten en door de controleurs van de Directie Controle Private Veiligheid van de FOD Binnenlandse Zaken of door sociale inspecteurs. Er kan een administratieve sanctie opgelegd worden.

Voor andere activiteiten dan die bedoeld in de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid, kan er daarentegen wel een beroep gedaan worden op deze andere personen. Het gaat bijvoorbeeld om:

- Mensen/bezoekers in het domein oriënteren;
- Brandblusapparaten controleren;
- Evacuatiewegen controleren;
- De correcte werking van de noodverlichting controleren;
- Intervenieren in geval van brandalarm; De plaats van de brand identificeren, mensen geruststellen, kijklustigen op afstand houden, de mensen begeleiden bij een evacuatie;
- Werk- of leveringszones afbakenen;
- Leveranciers de weg wijzen;
- Afval controleren;
- Intervenieren wanneer een slagboom geblokkeerd is buiten de kantooruren van de technische dienst;
- Zorgen voor het beheer van verloren voorwerpen;
- Het publiek informeren over de geldende regels, op voorwaarde dat het niet gaat om het uitoefenen van enige controle op het gedrag van mensen teneinde de veiligheid te verzekeren (in dat geval zou het gaan om een bewakingsactiviteit);
- Materieel ontsmetten en uitdelen (bijvoorbeeld "coronakits");
- Een reservatie verifiëren;
- Zorgen voor de controle van biljetten of tickets;

¹ Koninklijk besluit van 29 juni 2014 tot bepaling van de beroepen of activiteiten die niet beschouwd worden als activiteiten zoals bedoeld in artikel 1 van de wet van 10 april 1990 tot regeling van de bijzondere en private veiligheid.

Bij twijfels of vragen over de exacte omschrijving van een taak of functie, wordt ten zeerste aangeraden om contact op te nemen met de Directie Private Veiligheid (private.veiligheid@ibz.fgov.be).

2.5. FICHE 5: Lokale en federale politie

De opdrachten van de (lokale) politie staan omschreven in de Wet op het Politieambt.

De (lokale) politie draagt bij tot een veilig en ordelijk verloop van gebeurtenissen op plaatsen waar mensen publiekelijk toegang toe hebben en zich, al dan niet in grote getalen, (kunnen) ophouden. De politie is verantwoordelijk voor het handhaven en het eventueel herstellen van de openbare orde, waaronder de rust, de veiligheid, en de volksgezondheid. Op deze wijze worden ook de maatschappelijke belangen, het welzijn van de burgers en de leefbaarheid gediend.

Wanneer het niet anders kan om problemen preventief op te lossen, wordt reactief opgetreden. Naast handelingen in het perspectief van “bestuurlijke politie” zoals het betekenen van plaatsverbod of bestuurlijke aanhoudingen, worden ook ambtsplichten gesteld in het perspectief van “gerechtelijke politie”. Zo worden processen-verbaal opgesteld bij het vaststellen van misdrijven.

De (lokale) politie verricht haar opdrachten onder de regie en de verantwoordelijkheid van de bevoegde bestuurlijke en gerechtelijke overheden. Dit doet ze in overleg met alle mogelijke partners, met respect voor de bevoegdheden en de verantwoordelijkheden van elkeen. De partners betreffen de gemeentelijke administraties en uitvoerende diensten, de uitbaters van de domeinen en de instellingen, hun medewerkers, de andere veiligheidsdiensten, de hulpdiensten, de organisatoren van evenementen, het middenveld, jeugdorganisaties, de individuele burger... Overleg vindt ook plaats met alle andere partners in de veiligheidsketen zoals de gemeenschapswachten, private bewakingsdiensten, ... alsook de gerechtelijke overheden zoals de Procureur des Konings van de respectievelijke gerechtelijke arrondissementen.

Concreet vertaalt de inzet van politiediensten zich in regelmatig gezamenlijk overleg met alle actoren, in het bijzonder in het perspectief van preventie en ontrading. Evaluatie en optimalisering van het (toekomstig) beheer, het huishoudelijk reglement, de sancties en de afspraken inzake het (gezamenlijk) optreden maken ook een onderdeel van het overleg uit.

De operationele personeelsleden van de lokale politiezones houden mogelijks toezicht, op en in domeinen en instellingen. De eventuele tussenkomst van de federale politie ter ondersteuning van de lokale politie gebeurt in overeenstemming met de wettelijke voorwaarden en principes.

Dit alles gebeurt in overeenstemming met de modaliteiten die door de wetgever zijn voorgeschreven en met bijzondere aandacht voor de optimale uitwisseling van de informatie en gemaakte afspraken. Principes zoals de toepassing van het concept van het “genegocieerd beheer van de openbare ruimte” worden bij dit alles gerealiseerd.

Wat de federale politiesteun betreft:

1/ principe van de aanvraag is dat de politiezone zijn aanvraag plant en aanvraagt via BEPAD. Indien dringende steun nodig is bij incidenten, kan dit worden aangevraagd via de permanentie van DAO.

2/ diensten en middelen federale politie

- DAFA: helikopter en drones
- DAS: politie te paard, sproeiwagen, federale reserve , arrestatieteams, videotteams
- DACH: gespecialiseerde hondensteun
- SPC: spoorwegpolitie die de verplaatsingen per trein kan verifiëren en opvolgen van grote groepen en ook verantwoordelijk voor de openbare orde in de stations (in de buurt van recreatiegebieden)
- SPN: inzet van een boot op een recreatiegebied (zoals in de Lac de l'Eau d'Heure)

3. FYSIEKE EN TECHNISCHE BEVEILIGING

3.1. FICHE 6 : Camera's

3.1.1. Wettelijk kader

Camerabewaking wordt geregeld bij wet van 21 maart 2007 tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's (gewijzigd laatst door de wet van 21 maart 2018, « camerawet » genoemd.

Bij de camerawet horen koninklijke besluiten en een omzendbrief:

- 6 DECEMBER 2018 - Koninklijk besluit tot vaststelling van de plaatsen waar de verwerkingsverantwoordelijke zijn bewakingscamera's kan richten op de perimeter rechtstreeks rond de plaats, de beelden van de bewakingscamera's gedurende drie maanden kan bewaren en toegang in real time tot de beelden kan geven aan de politiediensten.
- 2 DECEMBER 2018 - Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 10 februari 2008 tot vaststelling van de wijze waarop wordt aangegeven dat er camerabewaking plaatsvindt en van het koninklijk besluit van 8 mei 2018 betreffende de aangiften van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's en betreffende het register van de beeldverwerkingsactiviteiten van bewakingscamera's.
- 28 MEI 2018 - Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 10 februari 2008 tot vaststelling van de wijze waarop wordt aangegeven dat er camerabewaking plaatsvindt.
- 8 MEI 2018 - Koninklijk besluit betreffende de aangiften van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's en betreffende het register van de beeldverwerkingsactiviteiten van bewakingscamera's.
- 23 MAART 2020 - Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 10 februari 2008 tot vaststelling van de wijze waarop wordt aangegeven dat er camerabewaking plaatsvindt.
- Omzendbrief van 10 december 2009 betreffende de wet van 21 maart 2007 tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's, zoals gewijzigd door de wet van 12 november 2009, gewijzigd door de omzendbrief van 13 mei 2011.

3.1.2. Context

3.1.2.1. Toepassingsgebied van de camerawet

Om onder het toepassingsgebied van de wet te vallen, moeten de camera's voldoen aan wat deze laatste als een bewakingscamera definieert:

Elk observatiesysteem

- vast, tijdelijk vast, of mobiel
- dat beelden verwerkt

Met als doel plaatsbewaking en plaatstoezicht om misdrijven tegen personen of goederen te voorkomen, vast te stellen, op te sporen.

(→ Doeleinden die op iedereen toepasbaar zijn)

- overlast in de zin van artikel 135 van de nieuwe gemeentewet te voorkomen, vast te stellen, op te sporen, de naleving van gemeentelijke reglementen te controleren of de openbare orde te handhaven

(→ Doeleinden voorbehouden voor overheden)

Deze definitie omvat dus zowel de aard van de camera's (vaste, al dan niet tijdelijke, of mobiele camera's), als het doel waarvoor de camera's worden geplaatst (misdrijven tegen personen of goederen of overlast voorkomen, vaststellen, opsporen, of de orde handhaven en herstellen), en het meer technische aspect (verwerking van beelden).

De wet definieert eveneens wat men onder mobiele bewakingscamera verstaat: de bewakingscamera die verplaatst wordt tijdens en gedurende de operatie teneinde vanaf verschillende plaatsen en posities te filmen, wordt als mobiel beschouwd. Wij beperken ons in deze fiche tot het onderzoek van de na te leven regels voor vaste camera's.

Een tijdelijke camera (die tijdelijk wordt vastgemaakt om eenzelfde plaats gedurende enkele weken, een maand of zelfs enkele maanden te filmen) is bijgevolg een vaste camera.

Naast die definities verduidelijkt de wet dat ze van toepassing is op de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's (zoals hiervoor gedefinieerd), met het oog op het verzekeren van enerzijds toezicht en anderzijds bewaking. Men viseert dus niet alle mogelijke cameragebruiken. Ook werden camera's voor politieel gebruik bij de laatste wetwijziging uit deze camerawet gehaald. Deze bewakingscamera's vallen nu onder de Wet op het Politieambt.

Bovendien vallen sommige andere camera's niet onder het toepassingsgebied van de camerawet. Het gaat hierbij in de eerste plaats om camera's die geregeld worden door of krachtens een bijzondere wetgeving (bijvoorbeeld de vaste camera's in de voetbalstadions, die al door de voetbalwet en een bijzonder koninklijk besluit worden geregeld).

De camera's geïnstalleerd op de werkvloer met het oog op de veiligheid en de gezondheid, de bescherming van de goederen van de onderneming, de controle van het productieproces en de controle van de arbeid van de werknemer, vallen evenmin onder het toepassingsveld van de camerawet. Deze uitzondering verwijst voor wat de privésector betreft, naar de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 68 betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de werknemers met betrekking tot de camerabewaking op de arbeidsplaats.

3.1.2.2. *Begrip “verantwoordelijke voor de verwerking”*

Het begrip verwerkingsverantwoordelijke werd woordelijk overgenomen uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Deze definieert de verantwoordelijke voor de verwerking als «de natuurlijke persoon of de rechtspersoon, de feitelijke vereniging of het openbaar bestuur die/dat alleen of samen met anderen het doel en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens bepaalt». Het is dus de persoon die beslist om camera's te plaatsen en die het doel en de middelen van deze bewaking bepaalt, ongeacht of het gaat om een natuurlijk persoon of rechtspersoon, een feitelijke vereniging of een openbaar bestuur.

Het bepalen van de verwerkingsverantwoordelijke is essentieel, omdat het gaat om de persoon die de door de wet voorgeschreven regels moet volgen en omdat hij de contactpersoon voor de overheden en de betrokkenen (gefilmde personen, personen wier beelden, en dus persoonlijke gegevens, worden verwerkt) is.

3.1.2.3. *Door de wet bepaalde plaatscategorieën*

De camerawet voorziet drie plaatscategorieën: de niet-besloten plaatsen, de voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen en de niet voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen.

De niet-besloten plaats wordt gedefinieerd als elke plaats die niet door een omsluiting is afgebakend en vrij toegankelijk is voor het publiek. Er wordt door de wet niet bepaald wat moet worden verstaan onder omsluiting, maar wordt breed geïnterpreteerd als minstens bestaand uit een op rechtmatige wijze aangebrachte visuele afbakening of aanduiding waardoor de plaatsen van elkaar kunnen worden onderscheiden.

Na kennisname van de door de wet bepaalde criteria (niet-afbakening door een omsluiting en vrij toegankelijk voor het publiek), zien we dat hoofdzakelijk de door een overheid beheerde openbare ruimtes worden bedoeld: straten, openbare ruimtes, marktplaatsen, ... In sommige bijzondere gevallen kan, aangezien de wet deze categorie niet voorbehoudt aan de plaatsen die door de overheid worden beheerd, niet worden uitgesloten dat het kan gaan om plaatsen die door een privépersoon worden beheerd (bijvoorbeeld een niet-gesloten park dat eigendom is van een privépersoon maar vrij toegankelijk is voor het publiek of nog, een ruimte die door de gemeente aan een privépersoon in concessie is gegeven). Het was echter duidelijk de bedoeling van de wetgever om zich voornamelijk te richten op de openbare ruimtes die door de overheid worden beheerd en geenszins om particulieren de mogelijkheid te geven het openbare domein te bewaken.

De voor het publiek toegankelijke besloten plaats wordt gedefinieerd als elk besloten gebouw of elke besloten plaats bestemd voor het gebruik door het publiek waar diensten aan het publiek kunnen worden verstrekt.

Voor deze tweede categorie moet rekening gehouden worden met drie criteria: het bestaan van een afbakening of een omsluiting, de toegankelijkheid voor het publiek (gemeenschappelijk punt met de niet-besloten plaatsen) en de mogelijkheid om er diensten te verstrekken aan het publiek. Wat dit laatste criterium betreft, is het niet belangrijk dat de mensen die de plaats betreden al dan niet van de dienst gebruik maken: wat telt, is dat er diensten aan deze personen kunnen worden verstrekt.

Behoren tot deze categorie: de (delen toegankelijk voor het publiek van de) meest uiteenlopende plaatsen: gemeentelijke administraties, winkels, overdekte winkelgalerijen, bankkantoren, een artsen- of advocatenkabinet, discotheken, feestzalen, ...

In sommige gevallen kan het moeilijk zijn om te bepalen of het om een niet-besloten of een voor het publiek toegankelijke besloten plaats gaat. Het kan ook gebeuren dat camerabewaking wordt uitgeoefend op zowel een besloten als een niet-besloten plaats. In geval van twijfel over de hoedanigheid van een ruimte, en bij gemengd toezicht van een niet-besloten en besloten ruimte, is het aangewezen ervan uit te gaan dat men zich in de categorie van de niet-besloten plaatsen bevindt.

De niet voor het publiek toegankelijke besloten plaats, tot slot, is elk besloten gebouw of elke besloten plaats die uitsluitend bestemd is voor het gebruik door de gewoonlijke gebruikers.

Hier is geen sprake meer van toegankelijkheid voor het publiek. Een plaats behoort tot deze categorie wanneer ze afgebakend is door een omsluiting en niet toegankelijk is voor iedereen. Tot deze categorie behoren privéwoningen, appartementsgebouwen, maar ook de delen van fabrieken of ondernemingen die uitsluitend toegankelijk zijn voor het personeel en waar geen enkele dienst wordt aangeboden.

Wanneer het gaat om het bewaken van voor het publiek toegankelijke en niet-toegankelijke besloten plaatsen door middel van eenzelfde camerabewakingssysteem, zullen de regels die op de voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen van toepassing zijn, worden toegepast.

3.1.3. Respect voor de persoonlijke levenssfeer: basisprincipes

Wanneer men persoonsgegevens verwerkt of van plan is te verwerken, moeten bepaalde principes worden nageleefd om het privéleven van de betrokken personen zo weinig mogelijk te benadelen.

Het gaat om de principes van finaliteit, proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid.

3.1.3.1. *Finaliteitsprincipe*

Persoonsgegevens (in dit geval beelden) moeten worden gebruikt voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden. In het kader van de camerawet worden de bewakingscamera's gebruikt met het oog op het toezicht en de bewaking om inbreuken tegen personen of goederen, of overlast in de zin van artikel 135 van de nieuwe gemeentewet te voorkomen, vast te stellen of op te sporen of om de openbare orde te handhaven of te herstellen. Deze doelstellingen moeten vanaf het begin worden vastgelegd. Vervolgens zullen de beelden slechts voor deze welbepaalde doelstellingen kunnen worden verwerkt.

3.1.3.2. *Principes van proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid*

De proportionaliteit moet worden nageleefd zowel op het vlak van de verwerking als van de verwerkte gegevens.

De verwerking moet in de eerste plaats gerechtvaardigd zijn ten opzichte van de doelstellingen en in verhouding zijn tot de doelstellingen. De verwerkingsverantwoordelijke moet zich de vraag stellen of het niet mogelijk is om deze doelstellingen te bereiken door middel van minder ingrijpende maatregelen (door minder gegevens of minder ingrijpende gegevens te verwerken). Wat betreft het subsidiariteitsprincipe moet de verantwoordelijke voor de verwerking, alvorens te beslissen om camera's te plaatsen, andere, minder ingrijpende maatregelen overwegen waarmee hij de beoogde doelstellingen kan bereiken. Bovendien schrijft het doelmatigheidsprincipe voor dat als men beslist om bewakingscamera's te plaatsen en te gebruiken, er redenen moeten zijn om te geloven dat, als het om het geschikte middel gaat om het/de vastgestelde veiligheidsproble(e)m(en) aan te pakken, of om minstens het doel te bereiken dat door hun plaatsing wordt beoogd.

Het proportionaliteitsprincipe vereist vervolgens dat de verzamelde gegevens toereikend, ter zake dienend en niet overmatig zijn, uitgaande van de doeleinden die de verantwoordelijke voor de verwerking heeft bepaald. Dit principe van de conformiteit van de gegevens moet worden beoordeeld naargelang de feitelijke omstandigheden, naargelang de doeleinden: de verwerking van bepaalde gegevens is gerechtvaardigd voor bepaalde doeleinden, maar niet voor andere. Men mag dus enkel filmen wat nodig is voor de doeleinden die van bij het begin zijn bepaald. Bovendien mag men geen plaatsen filmen waarvoor men geen verantwoordelijke voor de verwerking is. Indien het onmogelijk is om alle plaatsen waarvoor men geen verwerkingsverantwoordelijke is uit te sluiten van de beelden, dient men beroep te doen om maskeringstechnologie om deze beelden te verhullen.

Ten slotte moet ook wat het bewaren van gegevens betreft, het proportionaliteitsprincipe worden nageleefd: de beelden mogen niet worden bewaard op een manier die de identificatie van de betrokkenen mogelijk maakt gedurende een periode die langer duurt dan nodig om de voor de verwerking noodzakelijke doelstellingen te realiseren.

Die principes moeten continu worden nageleefd, zowel bij de beslissing om bewakingscamera's te plaatsen als bij het gebruik ervan.

3.1.4. Na te leven regels: procedure, grenzen

Naargelang het een niet-besloten of besloten plaats betreft, zal de procedure enigszins verschillen.

3.1.4.1. *Plaatsingsprocedure voor niet-besloten plaatsen*

Voor de plaatsing

De verwerkingsverantwoordelijke moet, voorafgaand aan de plaatsing van de bewakingscamera's voor een niet-besloten plaats, een positief advies krijgen van de gemeenteraad van de gemeente waar de plaats zich bevindt. Alvorens een advies te verstrekken, raadpleegt de gemeenteraad de korpschef van de betrokken zone die een analyse zal geven over de draagwijdte en het type van criminaliteit en delinquentie op de betrokken niet-besloten plaats. Eens de gemeenteraad de analyse van de korpschef heeft ontvangen, zal hij al dan niet een positief advies geven aan de verantwoordelijke en zijn beslissing motiveren. Indien het plaatsing betreft van camera's op niet-gemeentelijke wegen, moet een raadpleging van de korpschef gebeuren voorafgaand aan de plaatsing.

Tijdens de plaatsing

Eens het positief advies van de gemeenteraad verkregen, kan de verantwoordelijke voor de verwerking overgaan tot de plaatsing van het camerabewakingssysteem waarbij hij erop toeziet dat de camera's zodanig worden geplaatst dat zij niet worden gericht op plaatsen waarvoor hij niet verantwoordelijk is, behalve als hij daarvoor expliciet de toestemming heeft van de verantwoordelijke voor de verwerking van de betrokken plaats.

Voor de ingebruikname van de camera moet deze aangegeven worden bij de politie. Dit kan enkel geldig gebeuren via het daartoe voorziene aangifteplatform, m.n. www.aangiftecamera.be, waarin u als verwerkingsverantwoordelijke alle opgegeven velden dient in te vullen. Indien u dit doet in opdracht van een niet-natuurlijke persoon, dient uw rol eerst te worden gevalideerd bij de KBO.

Iedere aanpassing dient te worden geactualiseerd op het platform, en u dient in ieder geval jaarlijks de aangifte te valideren indien geen wijzigingen.

Ook moet, aan de ingang van de bewaakte plaats, het bij koninklijk besluit van 28 mei 2018 bepaalde pictogram aangebracht worden, om de mensen die de bewaakte plaats betreden, te informeren dat ze gefilmd worden. Op dat pictogram, waarvan ook afmetingen en materiaal is bepaald, moeten ook duidelijke leesbaar de verplichte vermeldingen komen, zoals aangeduid in het desbetreffend KB

Tenslotte moet de verwerkingsverantwoordelijke ook een register bijhouden, met daarin een aantal te verleden verplichte gegevens. Dit kan schriftelijk of elektronisch. Te noteren dat de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit hiervoor een makkelijk bruikbaar model heeft op diens website.

3.1.4.2. Plaatsingsprocedure voor besloten plaatsen

Wanneer de beslissing wordt genomen om bewakingscamera's te plaatsen in een besloten plaats, is er geen enkel voorafgaand advies vereist bij wet. Wel blijven een aantal verplichtingen gelden voor de verwerkingsverantwoordelijke, m.n. om toe te zien op het respecteren van de principes van finaliteit, proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid. Wat de plaatsing van de camera's betreft, verduidelijkt de wet tevens dat de verwerkingsverantwoordelijke alles in het werk moet stellen om te garanderen dat de bewakingscamera's niet gericht worden op een plaats waarvoor hij niet zelf de gegevens verwerkt.

Voor de ingebruikname van de camera moet deze aangegeven worden bij de politie. Dit kan enkel geldig gebeuren via het daartoe voorziene aangifteplatform, m.n. www.aangiftecamera.be, waarin u als verwerkingsverantwoordelijke alle opgegeven velden dient in te vullen. Indien u dit doet in opdracht van een niet-natuurlijke persoon, dient uw rol eerst te worden gevalideerd bij de KBO.

Iedere aanpassing dient te worden geactualiseerd op het platform, en u dient in ieder geval jaarlijks de aangifte te valideren indien geen wijzigingen. Ook moet de verwerkingsverantwoordelijke aan de ingang van de plaats die met camera's bewaakt wordt, het reglementair pictogram en diens verplichte vermeldingen aanbrengen dat duidt op de aanwezigheid van camerabewaking.

Tenslotte moet de verwerkingsverantwoordelijke ook een register bijhouden, met daarin een aantal te verleden verplichte gegevens. Dit kan schriftelijk of elektronisch.

Te noteren dat de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit hiervoor een makkelijk bruikbaar model heeft op diens website.

3.1.4.3. *Informatieplicht: pictogram*

Ongeacht de plaatscategorie waar vaste bewakingscamera's worden geplaatst, legt de wet het aanbrengen op van een pictogram dat aangeeft dat er camerabewaking plaatsvindt. Dit pictogram heeft als doel de mensen die de bewaakte plaats betreden, te informeren dat ze gefilmd worden. Wat de principes van het respect van de persoonlijke levenssfeer en de camerawet betreft, zijn pictogrammen dus van fundamenteel belang. Terwijl uit de aanwezigheid van een pictogram mag worden afgeleid dat de gefilmde personen ermee instemmen om te worden gefilmd, impliceert het ontbreken ervan dat het toezicht wordt beschouwd als zijnde heimelijk, hetgeen is verboden..

Dit pictogram is gedefinieerd door het koninklijk besluit van 10 februari 2008 zoals gewijzigd bij KB van 28 mei 2018 tot vaststelling van de wijze waarop wordt aangegeven dat er camerabewaking plaatsvindt. Dit koninklijk besluit bepaalt het model en de afmeting van het pictogram alsmede de inlichtingen die erop vermeld moeten staan.

Enige uitzondering op deze aangifteplicht: het plaatsen van camera's door een natuurlijke persoon in een niet voor het publiek toegankelijke besloten plaats, voor persoonlijke en huishoudelijke doeleinden.

De afmetingen van het pictogram verschillen naargelang de plaatscategorie waarin men zich bevindt. In navolging van de wet splitst het koninklijk besluit de plaatsen op in drie categorieën. Het brengt evenwel een nuance aan met betrekking tot de categorie van de voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen, die heel uiteenlopende plaatsen kan bevatten.

De eerste voorziene categorie is die van de niet-besloten plaatsen en van de voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen waarvan de toegang niet wordt afgebakend door een onroerend bouwwerk (bijv. een parking van een grootwarenhuis waarvan de toegang uitsluitend wordt afgebakend door een afbakening op de grond). Voor deze twee soorten plaatsen zijn de voorziene afmetingen 0,60 x 0,40 m en het pictogram moet bestaan uit één enkele aluminiumplaat van minstens 1,5 mm dikte.

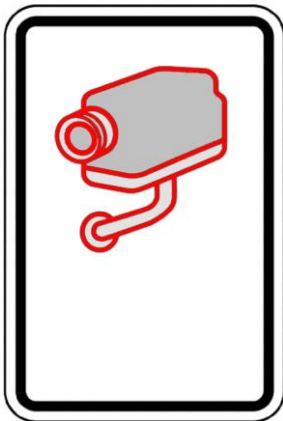
De tweede door het koninklijk besluit bepaalde categorie is die van de voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen, waarvan de toegang wordt afgebakend door een onroerend bouwwerk. Voor die categorie, die zowel winkels als gemeentebesturen betreft of nog banken, bedragen de na te leven afmetingen 0,297 x 0,21 m (A4) of 0,15x0,10 m en het pictogram is samengesteld uit één enkele aluminiumplaat van minstens 1,5 mm dikte of uit een geplastificeerde sticker.

De laatste voorziene categorie is die van de niet voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen, waarvoor het pictogram 0,15 x 0,10 m moet meten. Het is eveneens samengesteld uit één enkele aluminiumplaat van minstens 1,5 mm dikte of uit een geplastificeerde sticker.

De verwerkingsverantwoordelijke dient te waken over de zichtbaarheid van het pictogram en de toegankelijkheid van de informatie op dit pictogram. Als in een niet-besloten plaats de toegangen niet van elkaar kunnen worden onderscheiden, duidt de verantwoordelijke voor de verwerking de plaatsen aan waar de pictogrammen zullen worden aangebracht zodat deze toegankelijkheid gegarandeerd wordt.

Op dezelfde wijze kan de verantwoordelijke voor de verwerking, voor de bij koninklijk besluit bepaalde tweede en derde categorie van plaatsen, om een zichtbaarheid en zekere leesbaarheid van de informatie te garanderen, ervoor kiezen om de afmetingen te gebruiken voorzien voor de bovenste categorie (de afmetingen 0,60 x 0,40m gebruiken in plaats van A4, of A4 in plaats van 0,15 x 0,10m). Die keuze moet gebeuren rekening houdend met onder andere de breedte en de configuratie van de toegang en het aantal aangebrachte pictogrammen.

Voor die drie categorieën is het verplicht pictogrammodel hetzelfde: het betreft het bij het koninklijk besluit gevoegde model:

Onder de afbeelding van de bewakingscamera moeten eveneens verschillende vermeldingen worden weergegeven:

- De eerste vermelding is onveranderlijk. Het betreft de vermelding «Camerabewaking – Wet van 21 maart 2007».
- De tweede inlichting die op het pictogram moet worden weergegeven, is de naam van de verantwoordelijke voor de verwerking. Indien er een werd aangeduid, moet ook de naam van zijn vertegenwoordiger vermeld worden, t.a.v. wie de gefilmde personen de bij de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de camerawet bepaalde rechten kunnen uitoefenen (recht op informatie, recht van toegang, recht op rectificatie).
- De laatste voorgeschreven vermelding betreft het postadres en, in voorkomend geval, e-mailadres waarop de verantwoordelijke voor de verwerking of zijn vertegenwoordiger bereikt kan worden.

Deze verplichte informatie kan in verschillende talen worden opgesteld. In dat geval kunnen de

vermeldingen, om de leesbaarheid van de informatie te garanderen, op verschillende eentalige pictogrammen of aanliggende dragers worden aangebracht.

3.1.4.4. *Gevoelige gegevens*

Wat gevoelige gegevens betreft, voorziet de wet dat de camera's:

- geen beelden mogen opleveren die de intimiteit van een persoon schenden (geen camera's in toiletten, pashokjes, kleedkamers, ...);
- niet mogen gericht zijn op het inwinnen van informatie over filosofische, religieuze, politieke of syndicale gezindheid, etnische of sociale origine, het seksuele leven of de gezondheidstoestand.

Terwijl de eerste van deze regels gericht is op het absoluut verbieden van de plaatsing en het gebruik van camera's in plaatsen waar dit de intimiteit van personen zou kunnen schenden, heeft de tweede een ander bereik. Hij verbiedt immers het gericht zijn op het inwinnen van informatie over religieuze, politieke gezindheid, over de gezondheidstoestand, ... Er is hier sprake van de finaliteit van de verwerking. Dit soort gevoelige gegevens zou dus op de beelden kunnen verschijnen (zoals bijvoorbeeld de huidskleur), zonder echter voor problemen te zorgen, voor zover de verwerking niet was bedoeld om deze gegevens in te winnen.

3.1.4.5. *Bekijken van de beelden in real time, beelden opnemen en bewaren*

Bekijken van beelden in real time

- Het bekijken van beelden in real time van camera's in niet-besloten plaatsen is uitsluitend toegestaan indien dit gebeurt onder toezicht van de politiediensten
- Met als doel de bevoegde diensten toe te laten onmiddellijk tussen te komen bij misdrijf/schade/overlast/ordeverstoring en hen te sturen

Of gebeurt

- door personen gemachtigd om de beelden te bekijken (onder toezicht van de politiediensten): bewakingsagenten (wet SPV) + bij KB van 09/03/2014 vastgestelde categorieën dan wel toegang voor bevoegde overheden en diensten voor coördinatie belangrijke evenementen en noodsituaties

Voor de voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen voorziet de wet dat het bekijken van beelden in real time uitsluitend is toegestaan om onmiddellijk te kunnen ingrijpen bij misdrijf, schade, overlast of verstoring van de openbare orde. Men mag niet uit het oog verliezen dat als het bekijken van beelden in real time continu wordt georganiseerd in een besloten plaats, het gaat om een bewakingsactiviteit. Men zal dus moeten toezien op het naleven van de wet tot regeling van de private en bijzondere veiligheid (zie m.n. www.vigilis.be). Dit houdt in dat er een beroep moet worden gedaan op een erkende bewakingsonderneming of dat er een interne bewakingsdienst moet worden opgericht, die eveneens erkend moet worden.

Beelden opnemen en bewaren

Camerabeelden mogen enkel worden opgenomen voor de door de wet bepaalde doeleinden:

- bewijzen verzamelen van overlast of van feiten die een misdrijf opleveren of schade veroorzaken,
- het opsporen en identificeren van daders, ordeverstoorders, getuigen of slachtoffers.

Volgens deze logica (en tevens die van de definitie van een bewakingscamera en zijn doeleinden), voorziet de wet dat beelden niet langer dan één maand mogen worden bewaard, behalve als deze beelden kunnen bijdragen tot het verzamelen van bewijzen van een misdrijf, van schade of van overlast, of helpen bij het identificeren van een dader, een ordeverstoorder, een getuige of een slachtoffer. In dit laatste geval voorziet de wet geen bewaarlimiet. Ze moeten worden vernietigd zodra ze niet langer moeten worden bewaard om de nagestreefde doelstelling te vervullen, zoals het proportionaliteitsprincipe stelt (bv. na een strafrechtelijk of burgerrechtelijk proces).

3.1.4.6. *Toegang tot de beelden*

Toegang tot de beelden voor de besloten plaatsen

De toegang tot de beelden voor de besloten plaatsen is voorbehouden aan de verwerkingsverantwoordelijke of de persoon die onder zijn gezag handelt. Die personen hebben een discretieplicht omtrent de persoonsgegevens die de beelden opleveren en moeten alle nodige voorzorgsmaatregelen nemen opdat andere personen geen toegang hebben tot de beelden.

De discretieplicht voorziet een uitzondering ingeval van overdracht van de beelden aan de overheden: de verantwoordelijke voor de verwerking of de persoon die onder zijn gezag handelt

- kan de beelden overdragen aan de politiediensten of de gerechtelijke overheden indien hij feiten vaststelt die een misdrijf of overlast kunnen vormen en de beelden kunnen bijdragen tot het bewijzen van die feiten en het identificeren van de daders;
- moet de beelden overdragen aan de politiediensten indien zij hieromtrent verzoeken in het kader van hun opdrachten van bestuurlijke of gerechtelijke politie en de beelden het vastgestelde misdrijf betreffen (de beelden moeten het misdrijf betreffen, dit betekent dat het misdrijf niet noodzakelijkerwijs moet verschijnen op de gevraagde beelden). Als het een private plaats betreft, kan de verwerkingsverantwoordelijke of de persoon die onder zijn gezag handelt, eisen dat er een gerechtelijke mandaat in het kader van een opsporingsonderzoek of gerechtelijk onderzoek wordt voorgelegd.

Recht van toegang van de betrokken personen

De camerawet kent iedere gefilmde persoon recht van toegang tot de beelden toe conform de regelgeving privacy (AVG). Deze geeft voldoende gedetailleerde aanwijzingen om de betrokken beelden precies te kunnen lokaliseren. De verwerkingsverantwoordelijke bewaart de beelden die het voorwerp uitmaken van het verzoek tot toegang zolang dit nodig is voor de verwerking ervan, waarbij de bewaartermijn niet langer duurt dan de max. bewaartermijn bepaald in de wet. Mogelijkheid om zich te beperken tot het laten bekijken van de beelden om de rechten van anderen/de veiligheid te waarborgen.

3.1.4.7. *Sancties*

De camerawet voorziet strafrechtelijke geldboetes bij inbreuken op de wet. Dit zijn dus geen administratieve boetes. Deze zijn:

- 100 tot 10000 euro: regels betreffende de plaatsing, de informatieverplichting (pictogram en aangifte), het bekijken in real time, het opnemen en bewaren van de beelden;
- 250 tot 20000 euro: toegang tot de beelden voor de besloten plaatsen, verwerking van gevoelige gegevens.

Deze strafrechtelijke geldboeten moeten worden vermeerderd met de opcentiemen.

3.1.5. Verplaatsing in het kader van de domeinen

3.1.5.1. *Beslissing om bewakingscamera's te plaatsen*

Vooreerst is het belangrijk om te benadrukken dat de beslissing om bewakingscamera's te plaatsen weldoordacht moet zijn en genomen moet worden met inachtneming van de principes voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Camerabewaking moet op proportionele wijze gebruikt worden, alleen als andere minder ingrijpende maatregelen niet volstaan en als men kan beschouwen dat dit een gepaste maatregel zal zijn om het hoofd te bieden aan de vastgestelde veiligheidsproblemen. Men moet dus eerst een aantal vragen stellen alvorens bewakingscamera's in het domein te plaatsen:

- Welke veiligheidsproblemen doen zich voor op het domein?
- Welke maatregelen werden al genomen om het hoofd te bieden aan die problemen? Zijn die maatregelen toereikend?
- Als de voorziene maatregelen niet volstaan, bestaan er dan andere, minder ingrijpende maatregelen die kunnen worden genomen om de veiligheid van de plaats te verbeteren?
- Als dat niet geval is, zijn camera's dan een gepaste maatregel? Zijn er redenen om te geloven dat deze maatregel efficiënter zal zijn?

Als die vragen de verantwoordelijke ertoe brengen te beslissen bewakingscamera's te plaatsen aan de ingang van en/of in het domein, dan moet hij eveneens vanaf het begin duidelijk de doeleinden van deze camerabewaking vaststellen. Die doeleinden moeten vanzelfsprekend relevant en gerechtvaardigd zijn.

3.1.5.2. *Desbetreffende plaatscategorie*

De recreatiegebieden behoren meestal tot de categorie van de voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen. Zij beantwoorden namelijk over het algemeen aan de wettelijke definitie van deze categorie («elk besloten gebouw of elke besloten plaats bestemd voor het gebruik door het publiek waar diensten aan het publiek kunnen worden verstrekt.»).

Het kan gebeuren dat een domein in de categorie van de niet-besloten plaatsen valt. Dat hangt af van de configuratie ervan. Als het domein volledig open is en de toegang is gratis of nog als er geen duidelijke toegang is, dan zal het eerder gaan over een niet-besloten plaats. In geval van twijfel moeten steeds de meest strikte regels worden toegepast (dit wil zeggen die de meeste bescherming bieden op vlak van de persoonlijke levenssfeer), met name de regels die toepasbaar zijn op de niet- besloten plaatsen, als men twijfelt tussen de categorieën «niet-besloten plaats» en «besloten plaats».

3.1.5.3. *Plaatsingsregels*

De regels verschillen naargelang het een voor het publiek toegankelijke niet-besloten plaats of

besloten plaats betreft.

Als het domein in de categorie van de niet-besloten plaatsen valt, dan moet men alvorens camera's te kunnen plaatsen, het positief advies krijgen van de gemeenteraad van de desbetreffende gemeente. De omzendbrief van 10 december 2009 zoals gewijzigd per omzendbrief van 13 mei 2011 geeft aanwijzingen over het bij de gemeenteraad in te dienen dossier, het advies van die laatste alsook de raadpleging van de korpschef van de desbetreffende politiezone.

Eens de beslissing is genomen om de camera's te plaatsen (en het positief advies van de gemeenteraad verkregen, wanneer het een niet-besloten plaats betreft), zal men erop moeten toezien dat er gelijktijdig met de camera's, één of meer pictogrammen worden aangebracht aan de ingang van het domein of van de door camera's bewaakte perimeter. De verwerkingsverantwoordelijke van het domein moet erop toezien dat de pictogrammen zodanig worden geplaatst dat zij de zichtbaarheid van de informatie waarborgen opdat iedere persoon die de bewaakte perimeter betreedt, er zich bewust van is dat hij wordt gefilmd. Als op het hele domein bewakingscamera's zijn voorzien en het over een groot domein gaat, dan zal het misschien opportuun zijn om pictogrammen aan te brengen op het domein zelf om eraan te herinneren dat er camerabewaking is.

Voor de indienststelling van het systeem zal de verantwoordelijke voor de verwerking voor de plaatsing ervan eveneens toezien op het indienen van een aangifte op het elektronisch loket van de politie via het aangifteplatform www.aangiftecamera.be Volgens de hierboven beschreven modaliteiten.

Tevens dient de verwerkingsverantwoordelijke een schriftelijk register bijhouden, eveneens met de hierboven beschreven modaliteiten. Dit register kan ten allen tijde worden opgevraagd door de politie en/of de Gegevensbeschermingsautoriteit.

3.1.5.4. *Gebruik van de camera's*

Wat het gebruik van de bewakingscamera's betreft, verschillen de regels naargelang de categorie van de plaatsen op het vlak van het bekijken van de beelden in real time.² Als het een niet-besloten plaats betreft, ongeacht de identiteit van de verwerkingsverantwoordelijke zullen de politiediensten altijd het bekijken van de beelden in real time moeten superviseren wanneer het een niet-besloten plaats betreft. De politiediensten hebben aldus het monopolie van het bekijken van de beelden in real time voor de niet-besloten plaatsen. Als het recreatiegebied in de categorie van de voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen valt en dat men wil dat één of meer personen continu achter de schermen blijft, dan zal men gelijktijdig de camerawet en de wet betreffende de private en bijzondere veiligheid moeten toepassen. Dit betekent dat het bekijken van de beelden in real time, zoals hierboven uitgelegd, slechts kan worden georganiseerd met als doel onmiddellijk in te grijpen bij misdrijf, schade, of verstoring van de openbare orde en uitsluitend door bewakingsagenten of leden van een interne bewakingsdienst.

Wat het opnemen en bewaren van de beelden betreft, gelden dezelfde regels voor alle plaatscategorieën: het opnemen van de beelden is uitsluitend toegestaan teneinde bewijzen van feiten te verzamelen of personen te identificeren (daders, verstoorders van de openbare orde, getuigen, slachtoffers). Indien zij er niet in slagen één van deze twee doelen te bereiken, kunnen zij niet langer dan één maand worden bewaard.

² Zie supra punt 3.1.4.5..

Voor meer uitgebreide informatie over de procedure en regels rond camerabewaking zie onze website: <https://www.besafe.be/nl/veiligheidsthemas/camera/bewakingscameras>.

NAAR EEN VEILIG ONTWERP VAN DE OPENBARE RUIMTE VIA EEN OMGEVINGSGERICHTE AANPAK VAN KWAADWILLIGHEID

Voorstelling van de Crime Prevention through environmental design (CPTED)

3.2.1. Definitie

CPTED is een model gericht op een aanpak van criminaliteit en onveiligheid, gebaseerd op **de criminele gelegenheids-theorie**. De theorie achter dit concept is dat criminaliteit en onveiligheid kunnen worden beheerd aan de hand van omgevingsgerichte maatregelen. Vanuit die optiek wordt er bijzondere aandacht besteed aan het ontwerp, de inrichting en het beheer van de omgeving.

Tal van studies en ervaringen tonen aan dat de inrichting, het beheer en de bedrijvigheid van openbare ruimtes een impact hebben op de veiligheid en op het onveiligheidsgevoel van de burgers. Openbare ruimtes zijn plaatsen waar men te maken kan krijgen met overlast, kleine of grote criminaliteitsfenomenen of bedreigingen. Evenzo is een slim ontworpen openbare ruimte afgestemd op de vele noden van de dagelijkse en sporadische gebruikers. De eerste studie over het verband tussen stadsomgeving en veiligheid werd begin jaren 1960 uitgevoerd door de Amerikaanse antropologe Jane Jacobs.

Jane Jacobs baseert haar theorie op 2 voorname concepten:

- Sociale controle («eyes on the street»): De aanwezigheid van activiteit, van beweging, van gebouwen die uitgeven op straat;
- Veiligheid in de stad: Het gevoel van verbondenheid met het territorium: een persoon verdedigt en respecteert de plaats die hem/haar toebehoort

Spontaan toezicht op de stadsomgeving door haar inwoners kan alleen gebeuren op een plaats die zowel overdag als 's nachts regelmatig wordt bezocht, wanneer de openbare ruimtes goed worden onderhouden en vertrouwen wekken.

Oscar Newman, begin jaren 1970, professor architectuur aan de Columbia University in de Verenigde Staten, heeft gepoogd om de visie van Jane Jacobs op de veiligheid in de stad om te zetten in praktische tools voor het ontwerp van de ruimtes en stedenbouw.

Zijn werkstuk "Defensible Space: Crime prevention through Urban Design" berust op 2 belangrijke hypothesen:

- Mensen verdedigen het territorium dat hen, volgens hen, toebehoort (territorialiteitsconcept)
- Stedenbouw en het ontwerp van de stedelijke ruimtes kunnen "de ruimte vrijwaren van kwaadwilligheid".

Bijgevolg moeten stedenbouw en het ruimte-ontwerp ruimtes creëren die het territorialiteitsgevoel aanmoedigen en die rekening houden met fysieke kenmerken (open of gesloten ruimte, zichtbaar of verborgen, licht of donker, toegankelijk of ontoegankelijk, openbaar of privé) die de potentiële delinquent de gelegenheid bieden om tot de daad over te gaan.

3.2.2. "Safe cities" (Veilige steden)

Eind jaren 1980 zagen nieuwe concepten het licht, die aan de basis liggen van de zogeheten "Veilige stad"-benadering. Het betreft een concept uit Canada. Het concept wil het probleem van de veiligheid in de omgeving aanpakken door de CPTED-beginselen te hanteren in het kader van een ruimere reflectie over de wijze waarop de stad functioneert en over de wijze waarop de burgers de ruimtes en de uitrustingen gebruiken.

De aandacht moet hierbij niet uitgaan naar specifieke wijken, maar veeleer naar de stad in haar geheel. Aldus wordt er meer belang gehecht aan de perceptie van de veiligheid, en wordt het onveiligheidsgevoel gezien als even belangrijk als de kwaadwilligheid op zich. De steden spelen een centrale rol in het aanmoedigen van een gedeelde cultuur rond de uitdagingen op het stuk van veiligheid in de openbare ruimte. Voor de steden is het dus van cruciaal belang dat rekening wordt gehouden met de impact van de stedelijke inrichtingen op het onveiligheidsgevoel van de burgers.

Hoewel criminaliteit in de eerste plaats kan worden voorkomen dankzij sociale en educatieve programma's, houdt omgevingsgericht handelen een interessante aanpak in, iets waaraan de architecturale maatregelen ruimschoots kunnen bijdragen, ook al volstaan zij op zich niet om het criminaliteitsfenomeen te doen verdwijnen.

Een lichte en open omgeving evenals een rationeel gebruik van de bebouwde omgeving (voldoende verlichting, gesnoeide struiken,...) kunnen zowel de risico's op misdrijven als de vrees om het slachtoffer te worden van een misdrijf beperken.

3.2.3. Enkele voorname CPTED-principes

Een veilig ontwerp van de openbare ruimte berust op essentiële principes inzake stadsinrichting en -ontwerp. Bij de concretisering van een project inzake stadsinrichting is het belangrijk om de volgende principes voor ogen te houden: de frequentering van de ruimte evenals de diversiteit, de toegankelijkheid, de klaarheid en de zichtbaarheid, de verlichting en het eenduidige karakter ervan.

3.2.3.1. *Frequentering van de ruimte*

De frequentering van een openbare ruimte blijkt de belangrijkste factor, nog eerder dan de mate van klaarheid en zichtbaarheid van de plaats. De aanwezigheid van publiek op verschillende plaatsen en uren werkt immers sterk in op het veiligheidsgevoel van de gebruikers. Degenen die de openbare ruimte op verschillende uren en tijdstippen van de dag en 's nachts gaan "gebruiken", brengen een "komen-en-gaan"-dynamiek op gang, die de sociale controle versterkt. Bovendien versterkt dit fenomeen niet alleen de objectieve veiligheid, maar ook de subjectieve veiligheid van de burgers in een bepaalde openbare ruimte.

Het is dan ook van belang om een gezellige, aantrekkelijke ruimte te creëren die de belangstelling wekt van de verschillende gebruikers, zodanig dat er de nodige bedrijvigheid plaatsvindt.

In een monofunctionele ruimte is er enkel aanwezigheid op bepaalde momenten van de dag, op andere momenten oogt zij desolaat. Een multifunctionele ruimte daarentegen zal naar alle waarschijnlijkheid regelmatig gefrequentieerd worden, waardoor de delinquent wordt

afgeschrikt en de gebruiker gerustgesteld. De controle kan verschillende vormen aannemen:

- formeel (politie, gemeenschapswachten, bewakingsagenten, ...);
- semi-formeel (conciërges, bewakers of iedere andere verantwoordelijke die toezicht niet als hoofdtaak hebben);
- informeel (bezoekers, passanten). De mate van informele controle hangt af van de menselijke aanwezigheid en van de activiteiten die plaatsvinden op een welbepaalde plaats.

Technologische instrumenten zoals bewakingscamera's kunnen deze controle aanvullen (het idee hierachter is dat ons gedrag verandert wanneer we ons geobserveerd voelen). Deze voorzieningen moeten aan verschillende regels voldoen om geen afbreuk te doen aan de persoonlijke levenssfeer van de gefilmde personen.

3.2.3.2. *Diversiteit*

Ter bevordering van de frequentering van een ruimte moeten openbare ruimtes die plaatsbieden voor uiteenlopende activiteiten, worden gepromoot. Winkels, restaurants, scholen, musea en andere trekpleisters liggen op enkele passen van elkaar, en het is net die gezelligheid die de burgers aantrekt: zo komen bedrijvige openbare plaatsen tot stand.

3.2.3.3. *Toegankelijkheid van een ruimte*

De toegankelijkheid van een zone hangt af van het aantal wegen die naar onze bestemming leiden. Een stad wordt als heel toegankelijk gekenmerkt als haar wegen het mogelijk maken om eender waar naartoe te gaan, zonder al teveel omwegen. Toegankelijkheid biedt veel opties. Zij stelt de burger in staat om donkere lanen of een luidruchtige bar te vermijden, door een andere straat te nemen; zij wekt aldus een positief veiligheidsgevoel op. Er zijn ook meer vluchtwegen, nog een voordeel voor de inwoners. Echter, de pakkans neemt ook af.

3.2.3.4. *Klaarheid en zichtbaarheid*

De klaarheid van een zone versterkt haar signalisatiegehalte, hetgeen op zijn beurt een impact heeft op het veiligheidsgevoel van degenen die de publieke zone frequenteren. Op een plaats die gestructureerd en gekenmerkt is door gewone signalisatie, zal het publiek zich veiliger voelen.

De zichtbaarheid heeft betrekking op het feit "om te zien en te worden gezien". Wijkbewoners willen weten en zien wat er allemaal gebeurt en voelen zich gerustgesteld doordat de andere burgers ook geïnformeerd worden over wat er gebeurt. Het concept "zien en gezien worden" dient in ruime zin te worden geïnterpreteerd. Dit betekent dat er een voldoende aantal personen aanwezig moet zijn om te zien en te horen wat er zoal gebeurt, en ook dat er een zekere contiguiteit vereist is, waardoor de wijkbewoners snel al hun burens en de nabije omgeving van hun woning leren kennen. De zichtbaarheid wordt dus bepaald door de klaarheid, het zicht en de verlichting, maar eveneens door menselijke aanwezigheid en sociale controle.

Het is evenzeer belangrijk om de openbare ruimtes te beplanten en hierbij rekening te houden met de inplanting van de groenvoorziening, de omvang en de groei ervan, zodanig dat onderhoud ervan verzekerd is en het noodzakelijke transparante karakter van de ruimtes wordt gevrijwaard. De bedoeling is "zien en gezien worden" dankzij visuele openheid en open uitzichten, die verborgen plaatsen elimineren.

3.2.3.5. *Voldoende verlichting*

Een goed verlichte wijk heeft invloed op het welzijn, het comfort en dus op het veiligheidsgevoel van de bewoners. Goede verlichting draagt met name bij aan een daling van de

criminaliteitscijfers. Goede openbare verlichting zorgt niet alleen voor een daling van het aantal verkeersongevallen, maar ook voor een neerwaartse trend van vandalisme, inbraken, diefstallen van fietsen, bromfietsen of wagens. Openbare verlichting blijft dus een cruciale factor in het beveiligingsproces van een plaats, aangezien het gaat om een belangrijk ontradend aspect voor heel wat kleine misdrijven.

3.2.3.6. *Aantrekkelijkheid*

Diversiteit, toegankelijkheid, klaarheid en zichtbaarheid en verlichting zijn essentiële voorwaarden voor een aantrekkelijke wijk. Er zijn ook andere elementen van stadsinrichting die het onveiligheidsgevoel kunnen beïnvloeden:

- **Esthetiek.** Elke burger beoordeelt vormen, afmetingen en texturen anders. Er zijn evenwel universele waarden van toepassing: bijvoorbeeld, de natuur trekt aan (groen, water, warmte, zon). Ruime zones zijn daarentegen minder aantrekkelijk: zij roepen een gevoel van kleinheid op, en bijgevolg een onveiligheidsgevoel.
- **Onderhoud en beheer** bepalen in grote mate de aantrekkingskracht van de plaatsen. Een nette plaats is aantrekkelijker dan een vervallen, onwelriekende of desolate wijk. Zichtbare sporen van vernieling, afval en leegstaande woningen zullen aan de oorsprong liggen van de neergang van een plaats. Het is echter ook weer niet de bedoeling een perfect onderhouden wijk te creëren.
- **Toegankelijkheid en netheid** blijken factoren te zijn die een rol spelen bij het onveiligheidsgevoel. Vervallen wijken, openbare ruimtes, verwaarloosde voetpaden die voor de voetganger veel weg hebben van een hindernissenparcours, zorgen voor een onveiligheidsgevoel. Alle elementen die de indruk zouden kunnen wekken dat de ruimte vervallen of verlaten is, hebben een rechtstreekse weerslag op de kwaliteit van de openbare ruimte. Het is dan ook van essentieel belang om verwaarloosde goederen snel te herstellen, graffiti uit te wissen of sluikstorten aan te pakken.
- **Technische duurzaamheid.** Het ontwerp van het stadsmeubilair (banken, vuilnisbakken, enz.) moet voldoende solide zijn (duurzame materialen), opdat het niet alleen bestand zou zijn tegen intensief gebruik, maar ook tegen daden van vandalisme. Het stadsmeubilair is immers vaak het doelwit van vernielingen, vandalisme en graffiti. Kortom, het stadsmeubilair moet gekozen worden in functie van zijn gebruiksvriendelijkheid, zijn stevigheid en zijn onderhoudsgemak.
- **Sociale duurzaamheid.** Sociale cohesie in de wijk is een doorslaggevende voorwaarde voor het veiligheidsgevoel. Indien wijkbewoners bereid zijn elkaar actief te helpen en elkaar te leren kennen, zal het veiligheidsgevoel sterker worden. De band tussen de wijkbewoners moet niet overdreven zijn, het volstaat dat men weet dat men op elkaar kan rekenen. Daarom dient de betrokkenheid van de bewoners van een wijk te worden aangemoedigd. De rollen moeten niet identiek zijn, sommigen hebben meer tijd vrij om te besteden aan de gemeenschap. Een teken van erkenning, zoals het aanbieden van planten voor de tuin, is doorgaans voldoende om een vrijwilliger er nog meer toe aan te zetten om zich bezig te houden met het onderhoud van de groene ruimtes of met de netheid van zijn wijk.

3.2.4. Rol van de burgers

Zorgen voor een veilige openbare ruimte is een gemeenschappelijke uitdaging voor iedereen. De beveiliging van de openbare ruimte hangt af van de betrokkenheid van de bewoners-gebruikers. Hoe kwaliteitsvoller de openbare ruimte, hoe meer de gebruiker de ruimte ervaart

als een gemeenschappelijk goed dat hij zich eigen wil maken en dat hij wil respecteren. De betrokkenheid van de burger (als gebruiker) maar ook van de wijkverenigingen of handelaars is groter in wijken die de indruk geven dat ze goed onderhouden zijn.

De burgers, maar ook de beheerders van de site, de gemeentediensten, de politie en de brandweer spelen een essentiële rol in het beheer, de controle en het onderhoud van de omgeving. Er moet een reeks maatregelen genomen worden met betrekking tot de verdeling van taken en verantwoordelijkheden voor het creëren van een nettere en veiligere ruimte.

3.2.5. Reflectie en aanbevelingen voor de recreatieruimtes

3.2.5.1. *Een inrichting voorstellen zodat de gebruikers zich de site op positieve wijze kunnen toe-eigenen.*

Dat vereist in eerste instantie dat vooraf een omschrijving gebeurt van alle verwachte vormen van gebruik op de site, en dat een coherente inrichting wordt voorgesteld. Er moet eveneens rekening worden gehouden met het effectieve gebruik, binnen de perken van het huishoudelijk reglement, om geen tegengestelde inrichting voor te stellen en conflicten inzake gebruik te voorkomen (fietsen, joggers, ontspanningszone...).

3.2.5.2. *Criminele opportuniteiten verminderen dankzij de inrichting*

Situationele preventie wordt doorgaans gedefinieerd als "maatregelen met het oog op het wegnemen of verminderen van de opportuniteiten om een misdrijf te plegen door wijziging van de omstandigheden waarin die misdrijven gepleegd zouden kunnen worden. Zij zorgt ervoor dat het plegen van misdrijven moeilijker, riskanter en minder profijtelijk wordt gemaakt door daders af te schrikken en door potentiële slachtoffers te beschermen, ongeacht of het om personen of goederen gaat".

3.2.5.3. *De criminele risico's verminderen door de site zo in te richten dat de goede sfeer wordt bevorderd.*

Inspelen op de sfeer om de positieve toe-eigening van de plaats bij het publiek aan te moedigen. Er moet een gevoel worden overgebracht dat het territorium en de natuurlijke ruimtes ingenomen zijn en worden beheerd.

3.2.5.4. *Werken aan de kwaliteit van het stadsmeubilair*

De kwaliteit van het stadsmeubilair en het beheer ervan kunnen een weerslag hebben op het comfort- en veiligheidsgevoel van de gebruikers. Versleten, beklad, beschadigd of verouderd meubilair zou beschouwd kunnen worden als een gebrek aan beheer en middelen bij de beheerder en zou de indruk kunnen wekken dat de beheerder de ruimte geleidelijk aan het opgeven is. De kwaliteit van het meubilair hangt eveneens af van het reactievermogen van de beheerders ten aanzien van vernielingen.

3.2.5.5. *Waterpartijen aanmoedigen*

Kleine waterpartijen lijken mij interessante elementen om in de ruimte "een dynamiek" tot stand te brengen, maar wel moet er bijzondere aandacht uitgaan naar de vorm en de materialen, want het onderhoud mag niet uit het oog worden verloren.

Tot slot is het belangrijk om vooraf preventie- en veiligheidsuitdagingen op te nemen in de inrichtingsprojecten. De kwaliteit van een stadsinrichting heeft immers niet alleen invloed op het onveiligheidsgevoel, maar heeft ook uitwerking op de daadwerkelijke veiligheid doordat zij aanzet tot minder of meer burgerlijk gedrag.

4. GOEDE PRAKTIJKEN

4.1. FICHE 8: Gent – respect van en aan studenten

“Die studenten ook altijd!!”

Hoe komt het dat we meer dan 70.000 mensen in Gent enkel en alleen onder **de noemer ‘student’** plaatsen. Alsof dat alles is wat ze zijn...student. Er is ook geen één andere levensfase die zoveel clichés oproept.

Dit komt omdat studenten zich in een **bijzondere periode** bevinden: geen kind meer maar als volwassene nog niet af. Ze vallen niet langer onder het juk van de ouders en zoeken hun weg in de maatschappij, waardoor ze voor het eerst echt verantwoordelijk zijn voor hun gedrag en daar ook meer mee geconfronteerd worden. Een onzekere periode, niks ligt vast. Het is aan de student om er iets van te ‘maken’. Dat neemt vaak ook alle energie/gedachten in beslag.

In dat daglicht bekeken zijn de volgende zaken geen topprioriteiten:

- je afval correct en op tijd aanbieden
- je fiets zo stallen dat niemand er over struikelt
- rekening houden met burens als je vrienden uitnodigt op je kot.

Waarom deze analyse? => om te weten hoe je het best de problemen aanpakt die voortvloeien uit de verschillen tussen studenten en vaste bewoners. Het is namelijk een groot verschil of iemand **opzettelijk onrespectvol** is of **onbewust**. En na 7 jaar werkervaring kan ik stellen dat de meerderheid **onbewust onrespectvol** is. En als ze bewust onrespectvol zijn, dan heeft dit vaak te maken met de **invloed van alcohol** op hun gedrag. Als je weet dat de **meerderheid** dus geen slechte bedoelingen heeft, maar er gewoon niet bij stil staat. Dan is **bewustwording** het belangrijkste doel om respect te krijgen voor de situatie. Zowel van de student als van de vaste bewoner. **Want respect komt van twee kanten.**

Bewustwording kan op verschillende manieren maar ik geloof sterk in het **persoonlijk contact**. Waarom => omdat je in dialoog treedt en luistert naar de **verschillende kanten** van het verhaal en niet enkel iets probeert te verkopen waar geen vraag naar is. Daarmee bedoel ik te zeggen, voor de student is er geen probleem totdat je hem uitlegt waarom het zo vervelend is voor de buurvrouw dat hij/zij met zes man tot 1 uur in de nacht luide gesprekken voert op kot. Mensen, en dus ook studenten, waarderen het als ze **serieus worden genomen** en naar hen wordt geluisterd waardoor er al vanzelf meer ruimte/respect komt.

Zo is het dat sinds 2008 de functie, **studentenpreventiecoach** bestaat. Iemand die studentoverlast opvolgt en bemiddelend tussenkomt als het gaat over kotgerelateerde overlast. Specifiek nachtlawaai, hinderlijk gestalde fietsen en foutief aangeboden afval. Verder is de studentenpreventiecoach iemand die campagnes opstart rond preventie thema's en collega's ondersteunt die in hun preventietaken studenten als doelgroep hebben.

Doordat je met **centraal punt** werkt rond studentenoverlast, namelijk de studentenpreventiecoach, kan je belangrijke evoluties beter in de gaten houden en waar nodig signalen doorgeven aan beleid. Een **centrale en structurele aanpak** is verder belangrijk als je vanuit **dezelfde visie** wil **(samen)werken** en wilt voorkomen dat verschillende diensten er tijd mee kwijt zijn zonder het van elkaar te weten.

En dan de **cijfers**. Gemiddeld worden er per academiejaar 70 dossiers opgestart die verbonden zijn aan een kotadres. Vaak gaan de overlastmeldingen over **nachtlawaaï**. En dan niet zozeer een kotfuij maar vooral het **vertrekken naar en toekomen van het uitgaan**, of het **uitnodigen van vrienden na 22 uur** op kot.

Een gesprek met de burens en met de studenten apart, waarbij er wordt getracht concrete afspraken te maken, werkt vaak al voldoende om het samenleven beter te laten verlopen. In sommige gevallen is het nodig de 'partijen' samen uit te nodigen voor een **bemiddelingsgesprek**. Dit doe ik vooral wanneer ik merk dat het over **dagdagelijkse hinder** gaat door de **slechte isolatie** tussen de huizen. Dan is het belangrijk om heel goed naar elkaars verhaal te luisteren en **samen** te zoeken naar oplossingen. Wanneer ik merk dat 1 student het verpest voor de rest, durf ik de koteigenaar te contacteren om te kijken wat hij/zij kan betekenen. Dit gebeurt amper en is in de 7 jaar tijd 3 keer voorgekomen.

Het grootste probleem is echter wanneer in een **buurt het evenwicht zoek is tussen studenten en bewoners**. Als er meer dan 20% studenten wonen in de straat. Dan merk ik op dat verdraagzaamheid moeilijker ligt. Studenten leven met het idee in een 'studentenbuurt' te wonen en hebben daardoor minder begrip voor de vaste bewoners. Vaste bewoners willen niet elk academiejaar opnieuw moeite doen om in contact te treden en worden de problemen beu. Daarom is het naar mijn inzien ook heel belangrijk om als **stad te weten waar je naartoe wilt**. Mag iets een 'studentenbuurt' worden of wil je dat voorkomen. Anders loop je het gevaar enkel brandjes te blussen. Toch lukt het tot nu toe om in meer dan 90 % van de dossiers tot een inzicht/oplossing/verbetering/ondersteuning te komen.

Per jaar krijg ik ook gemiddeld een 80 meldingen binnen die niet aan een kot te linken zijn. Vaak overlast die ontstaat door studenten die na het uitgaan terug naar hun kot gaan en te luid praten/zingen, wildplassen en in sommige gevallen andermans eigendom vernielen. Omdat ik de mensen achteraf niet meer kan aanspreken, werken we hier met **gerichte campagnes**. Zo hebben we voor nachtlawaai de raambordjes laten maken van Marianne de kotmadam die om stilte vraagt. Zowel studenten als vaste bewoners krijgen deze uitgedeeld in het begin van het academiejaar. Maar staan we bv. ook in de studentenuitgaansbuurt lolly's tegen nachtlawaai uit te delen, want je kan met volle mond kan je moeilijk luid zijn.

Voorals wanneer de **overlast niet te linken is aan een kotadres**, is het **aandeel van de politie essentieel**. Want preventie heeft hier enkel zin als er ook een repressief luik bestaat. Zo gaat het overlast-team van de politie twee keer per week in burger patrouilleren in de studentenbuurten. Dit voor de **veiligheid van de studenten** zelf maar ook om de studenten die het te bont maken een halt toe te roepen.

Het is dus belangrijk om een visie en een idee te hebben over hoe je grenzeloos gedrag ziet en wilt aanpakken en daar specifiek een paar mensen op zet die dit kunnen opvolgen en blijven evalueren. Want door er veel mee bezig te zijn, merk je dat respect van en aan studenten...niet zo moeilijk is als de meeste denken. Studenten willen net als iedereen begrepen worden en respect krijgen en dan geven ze die in de meeste gevallen ook terug.

4.2. FICHE 9: Mechelen – Mobiele speelpleinwerking – Grote broer, zus project Mechelen

4.2.1. Doelgroep

Onze primaire doelgroep zijn jongeren tussen 16 en 25 jaar die als peer-mediator ingezet kunnen worden op pleintjes als grote broer/zus.

De begunstigden van het project zijn de gebruikers van de overlastgevoelige pleintjes. In eerste instantie de kinderen, tieners en jongeren tot 16 jaar die op de speelpleinen rondhangen. In tweede instantie de omwoners van de pleinen die ook het positief effect van de mobiele speelpleinwerkers merken in hun buurt (minder overlast).

4.2.2. Doel

Jongeren (16-25 jaar) worden in hun eigen buurt op speelpleinen en rondhangplaatsen als grote broer of zus ingezet om het goede voorbeeld te geven en tussen te komen als peer-mediator bij antisociaal gedrag. Ze zijn ook aanspreekpunt tijdens conflicten tussen de verschillende gebruikers van het plein.

4.2.3. Aanpak

Korte omschrijving over de methodologie.

Jaarlijks worden van de paasvakantie tot de herfstvakantie jobstudenten ingezet als grote broer of zus om het goede voorbeeld te geven op een aantal speelpleinen. Dit op vakantiedagen, woensdagnamiddagen en weekenddagen.

Er is een jeugdwerkorganisatie mee betrokken die de begeleiding van de grote broers/zussen op het terrein voor zich neemt. De professionele jeugdwerkers zijn, samen met de projectcoördinator in de stadsadministratie, aanspreekpunt voor de jongeren.

Het team overlast van de politiezone is ook mee betrokken. De stedelijke projectcoördinator werkt hier als go-between tussen het jeugdwerk en de ordediensten. De politie steunt op de jongeren om preventief aanwezig te zijn om sociale controle te faciliteren. Hierdoor moeten er minder interventies plaatsvinden, wat het algemeen positief gevoel in een wijk ook vergroot.

De sollicitanten worden intern gescreend op verschillende criteria:

- Door de projectcoördinator: Leeftijd, motivatie om als jeugd vrijwilliger ingezet te worden, een link met de doelgroep.
- Een jeugdwerkorganisatie wordt mee betrokken in de sollicitatieprocedure.
- De politie heeft een adviserende rol tijdens de sollicitatieprocedure.

De mobiele speelpleinwerkers worden aangeworven als jobstudent. Dit omdat we ze ook een verantwoordelijkheid geven op de pleinen.

De jongeren krijgen in de paasvakantie, aan het begin van hun traject, ook een opleiding.

Naast het aanwezig zijn op pleintjes, verwachten we ook een dagelijks verslag over incidenten.

4.2.4. Materiaal

Welk (didactisch) materiaal is er nodig?

De mobiele speelpleinwerkers krijgen de nodige vormingen om de werking op de speelpleinen goed uit te kunnen voeren. Ze krijgen vorming rond straatcultuur, vindplaatsgericht werken en de positie die ze moeten innemen op het plein.

Ze krijgen een weerbaarheidstraining om te werken aan een weerbare houding. Ze leren hoe ze conflicten kunnen de-escaleren en hoe ze met stress of met een negatieve omgeving moeten omgaan. Daarnaast krijgen ze ook een basisopleiding EHBO.

4.2.5. Onderbouwing

Een korte omschrijving over het nut van de activiteit.

Door de aanwezigheid van de mobiele speelpleinwerkers op verschillende locaties/pleinen is er een grotere sociale controle. De speelpleinwerkers zijn vertrouwenspersonen voor de jongeren en kinderen maar worden ook vaak aangesproken door buurtbewoners.

4.2.6. Resultaten

In 2020 zetten we omwille van corona uitzonderlijk in op 20 locaties. Er waren 33 studenten werkzaam in het project. Ze stonden zo'n 1215 dagen op het plein. Ze werkten telkens drie uur op woensdag, zaterdag en zondag tijdens schoolweken. In schoolvakanties werkten ze op weekdagen. Ze maken meldingen per gewerkt moment. In 2020 kregen we 129 meldingen. Ze kwamen vooral tussen in kleine ruzies en voetbaldiscussies.

4.2.7. Erkenning

Welke organisaties/instanties hebben het project al gelauwerd?

De mobiele speelpleinwerking is een samenwerking tussen meerdere partners. Jeugdhuis ROJM zorgt voor de ondersteuning van de speelpleinwerkers op het terrein. We merken dat andere steden het voorbeeld graag willen volgen en ook bekijken wat er mogelijk is. In Willebroek is er naar analogie met Mechelen het project van de pleincoaches opgestart. De afgelopen jaren kregen we vragen van verschillende steden en gemeenten omdat het een eenvoudige manier is om een zicht te krijgen op wat er leeft op pleinen en in buurten.

4.3. FICHE 10: Leuven – Bemiddeling in kader van studentenoverlast

4.3.1. Welk probleem wordt aangepakt?

Leuven is een springlevende studentenstad. De studentenpopulatie groeit jaarlijks. De bruisende uitgaansbuurt met de Oude Markt en de fakbars maakt Leuven erg aantrekkelijk voor studerende jongeren. Een geïntegreerde en integrale aanpak is het uitgangspunt van de strategie om de typische uitgaansgerelateerde overlast in Leuven tegen te gaan. Het gecoördineerd politiereglement van de stad Leuven voorziet gemeentelijke administratieve sancties als middel om de overlast in de stad aan pakken. Handhaving en GAS-boetes worden als sluitstuk van deze aanpak gezien. De preventiedienst organiseert, samen met alle onderwijsinstellingen, de studentenkoepel LOKO en de doelgroepenwerking van de politie, preventieve acties om overlast zoals nachtlawaai, wildplassen, overmatig alcoholgebrek tegen te gaan. Via privaat-publieke samenwerking in het kader van ondermeer het project “Lazarus” over Smartdrinking en het VLAIO-project over de aanpak van nachtlawaai door nudgingtechnieken die aangestuurd worden door technologie, is Leuven voortdurend op zoek naar nieuwe mogelijkheden om de uitgaansgerelateerde overlast zo efficiënt mogelijk aan te pakken. De stad werkt hiervoor ook heel nauw samen met de PZ Leuven die via haar doelgroepenwerking 2 studenteninspecteurs inzet die in nauw contact staan met de studentenvertegenwoordigers, de studentenkringen en de fakbars alsook met de individuele student via sociale media. Zij versterken de preventieve aanpak en ondersteunen de handhaving.

De vaststellingen door politie in het kader van overlast door studenten zijn hoofdzakelijk uitgaansgerelateerd:

- wildplassen of braken op de openbare weg
- nachtlawaai
- vuilniszakkenvoetbal
- alcoholgebruik 's nachts door studenten
- beklimming monumenten
- verplaatsen verkeersborden
- vandalisme.

We stellen ook vast dat overmatig alcoholgebruik in vele gevallen mee aan de basis ligt van een aantal overlastfenomenen.

4.3.2. Wat houdt het project in? Wat zijn de voornaamste doelstellingen? En wie is de doelgroep?

GAS-bemiddeling studenten:

In GAS-dossiers aangaande studentenoverlast wordt er een aanbod tot bemiddeling gedaan. Dit is een vrijwillig aanbod en het doel is het herstel van de schade. In het merendeel van de dossiers waarbij studenten betrokken zijn, is er geen individueel slachtoffer, maar werd het algemeen belang geschaad. De stad vindt het belangrijk om het gesprek aan te gaan en de focus -waar kan en waar zinvol- te leggen op responsabilisering, eerder dan op sanctionering. Via de bemiddeling wordt er tevens aan preventie gedaan naar de toekomst toe.

Tijdens de bemiddelingsgesprekken worden de gevolgen van de uitgaansgerelateerde overlast voor de stad, de bewoners, de medestudenten en de bezoekers van de stad Leuven benadrukt. Ook de invloed van alcoholgebruik komt tijdens de meeste gesprekken met studenten aan bod, omdat dit een factor is die vaak meespeelt bij de overlast. Het Smart Drinking Traject (meer info: lazarusproject.be/lazarus-test-sensibiliseringstraject-in-health-house-2) kan een gevolg zijn van de bemiddeling wanneer er sprake was van alcoholgebruik bij de overlast. Het Smart Drinking Traject is een sensibiliserings- en belevingstraject in Health House (www.health-house.be); in plaats van een klassiek vormingsaanbod, worden jongeren aan de hand van digitale hulpmiddelen inzichten gegeven in de gevolgen van overmatig alcoholgebruik in het uitgaansleven, maar ook voor zichzelf en hun omgeving. Dit traject wordt ter plaatse o.m. begeleid door vormingswerkers van de eigen preventiedienst.

Indien er in het proces-verbaal melding wordt gemaakt van een onrespectvolle houding ten aanzien van het optreden van politie, komt dit eveneens aan bod tijdens het bemiddelingsgesprek. De bemiddelaar bespreekt hierbij de rol van de politie en de uitdagingen waar zij voorstaan in een studentenstad zoals Leuven.

De bemiddeling kan onder andere bestaan uit:

- een schaderegeling
- een prestatie, bv. uitvoering van een eigen voorstel van de betrokkene / taak bij de reinigingsdienst of groendienst
- een sensibiliserings- en belevingstraject Smart Drinking (alcohol en overlast) in Health House in geval van feiten gerelateerd aan gebruik van alcohol
- denkwerk, bv creatieve 'out of the box' tekst over overlast en GAS

4.3.3. Welke zijn de partnerschappen?

In de GAS-dossiers betreffende studentenoverlast wordt er samengewerkt met interne en externe partners zoals Health House, de reinigingsdienst, de groendienst, de preventiedienst, de PZ Leuven...

Het traject Smart Drinking Leuven maakt onderdeel uit van het Leuvense Smart Drinking pilootproject 'Lazarus, een nuchtere kijk op drinken' (meer info: www.lazarusproject.be), mede gesteund door de AB InBev foundation.

4.3.4. Wat zijn de resultaten van het project? Hoe evalueren we het project?

In de aanpak van uitgaansgerelateerde overlast onderschrijft de stad het idee van herstel in de vorm van een bemiddeling sterk. Dit blijkt ook uit de cijfers. In 2019 verwerkte de stad Leuven 377 bemiddelingsdossiers betreffende studenten. In 84% (of 315 dossiers) van de studentendossiers aanvaardde de student een bemiddelingsaanbod. Hiervan resulteerde 91% (of 287 dossiers) in een geslaagde bemiddeling.

Tabel: aantal bemiddelingsdossiers studenten stad Leuven, 2019

totaal aantal bemiddelingsdossiers	571
aantal bemiddelingsdossiers betreffende studenten	377
Aantal dossiers met aanvaarding bemiddelingsaanbod door studenten	315 of 84%
aantal geslaagde bemiddelingen betreffende studenten	287 of 91%

Het bemiddelingsgesprek is erg sensibiliserend en er is de mogelijkheid om verschillende thema's te bespreken zoals verantwoord drinken, de rol van de politie, ... Via de bemiddeling nemen studenten ook zelf verantwoordelijkheid voor hetgeen gebeurd is. Velen zien dit als een mooie kans tot herstel. De stad beoogt met het gesprek eveneens dat de studenten iets leren uit de situatie en om eventueel in te spelen op bepaalde thema's die vaak terugkomen.

Er zijn verschillende partnerschappen ontstaan om dit traject mogelijk te maken. Dit is de

sterkte van het project. Door een goed netwerk en een intense samenwerking met interne en externe partners, behaalt de stad goede resultaten met het aanbod van bemiddeling. De samenwerking biedt de stad en de studenten eveneens een brede waaier van mogelijkheden om een aanbod op maat te kunnen waar maken. De gekozen bemiddelingsalternatieven door de studenten scoorden als volgt in 2019:

Tabel: aantal gekozen alternatieven door studenten tijdens een GAS-bemiddeling, 2019

GAS prestatie	139
opleiding / sensibilisering	87
denkwerk	29
financiële schadevergoeding	18
andere	14

Het traject Smart Drinking Leuven wil Evidence Based werken. Dankzij de expertise van de Leuvense en internationale partners kunnen we onze aanpak wetenschappelijk onderbouwen. De ontwikkelde initiatieven worden uitgebreid getest en onderzocht op hun effect en duurzame impact.

Vanaf 2019 werd een monitoring opgezet om de duurzame effecten van het traject op de doelgroep te evalueren, dit zowel onmiddellijk na het doorlopen van het traject, als na 6 maanden. Omwille van Covid-19 zijn deze resultaten momenteel nog te beperkt om echte conclusies uit te trekken, doch kan algemeen worden gesteld dat de beleving in Health House door de studenten als een meerwaarde wordt beschouwd.

Contactpersonen stad Leuven:

Sofie Toremans, GAS-bemiddelaar, sofie.toremans@leuven.be , 016 27 21 08

Jean-Paul Haubourdyn, vormingswerker preventiedienst, jeanpaul.haubourdijn@leuven.be, 016 21 07 00

4.4. FICHE 11: Samenwerking met de Lijn

Vanuit De Lijn overleggen zij met verschillende gemeentebesturen en andere diensten over overlast in recreatiegebieden. Vaak is de problematiek verschillend, of zijn er al bestaande overlegstructuren binnen de gemeente waarbinnen deze problematiek wordt besproken. De structuur van het overleg kan daardoor verschillen.

Vorbereiding

Het is belangrijk om de juiste mensen rond de tafel te zetten. We moeten een correct beeld hebben van de problematiek, nagaan hoe we dit willen aanpakken en welke mensen/diensten hiervoor bevoegd zijn. Vaak gaat het om stads- of gemeentediensten (bv noodplanning, preventieambtenaar), beheerder van het domein, politie, openbaar vervoer.

Tijdens de voorbereidende fase spreken we duidelijk af welke maatregelen we nemen en wie welke rol hierin speelt. Vaak zijn factoren zoals het weer belangrijk om een bepaald actieplan in gang te zetten. Ook dit wordt best vooraf duidelijk doorsproken. Het uitwisselen van contactgegevens is uiteraard cruciaal om elkaar te kunnen bereiken indien nodig.

Vanuit De Lijn bekijken we of ons aanbod afgestemd is op te verwachte reizigersaantallen en problematieken (zo hebben we bv vorige zomer personeel ingezet aan de bussen in Antwerpen om reizigers af te raden naar De Ster in Sint-Niklaas af te zakken op momenten dat dit domein 'volzet' was).

Uitvoering

Eens we een plan van aanpak hebben, is het eenvoudig om dit in gang te zetten wanneer nodig. Vanuit De Lijn denk ik dan aan gerichte controleacties in samenwerking met politie zodat voor reizigers duidelijk is dat we zichtbaar aanwezig zijn. We houden nauwgezet de acties bij zodat we nadien gerichte feedback kunnen geven en bekijken waar bijsturing nodig is.

Evaluatie

Belangrijk om na het seizoen te evalueren hoe alles is gelopen. Zijn alle acties opgevolgd? Hadden deze de gewenste resultaten? Waar moeten we volgend jaar op inzetten? ...

Concreet is het belangrijk om minstens 2 keer per jaar samen te zitten: ter voorbereiding van het seizoen en na afsluit van het seizoen.

5. CONCLUSIE

Om de veiligheid in een recreatiegebied (recreatiedomein, recreatieve instellingen, vrijetijdsgebieden,...) na te streven kan de organisator of de uitbater één of meerdere initiatieven nemen. Al naar gelang de specifieke situatie, organisatie, problematiek, ligging, enz. kan de organisatie één of meerdere veiligheidsfuncties en/of camerabewaking in het domein implementeren.

De bijzondere veldwachter kan terecht de “politieman van het domein” worden genoemd. Hij/zij is bekleed met de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie wat betekent dat hij/zij in bepaalde omstandigheden dwang kan uitoefenen. Omwille van hun geüniformeerde aanwezigheid hebben zij vooral een ontradende invloed op de potentiële ordeverstoorder. In geval van vaststelling van strafbare inbreuken is de bijzondere veldwachter eveneens bevoegd om proces-verbaal op te stellen en de dader te arresteren in afwachting van de komst van de politie. Hij/zij kan zowel in recreatiegebieden die behoren tot het openbaar domein als deze die behoren tot het privaat domein worden aangesteld.

Bewakingsagenten hebben vooral een ontradende functie. Hun hoofdtaak is observatie en melding. De organisator of uitbater van een recreatiegebied kan beroep doen op bewakingsagenten bij een vergunde bewakingsonderneming of ze zelf tewerkstellen via een eigen georganiseerde interne bewakingsdienst. In deze laatste vorm vereist de wetgever dat de organisator/uitbater van een recreatiegebied door de minister van Binnenlandse Zaken voorafgaandelijk vergund is. De bewakingsagent kan zowel in recreatiegebieden die behoren tot het openbaar domein als deze die behoren tot het privaat domein worden tewerk gesteld.

Gemeenschapswachten oefenen hun ambt altijd geüniformeerd uit en hebben daardoor een duidelijk ontradende invloed op potentiële ordeverstoorders. Ze worden tewerkgesteld door de gemeente waartoe het recreatiegebied behoort. De organisator of uitbater van een recreatiegebied moet de inzet van gemeenschapswachten op het domein aan de betrokken gemeente vragen. Let wel, gemeenschapswachten kunnen uitsluitend worden ingezet op recreatiegebieden die gelegen zijn in de gemeente of de provincie waar hij /zij zijn aangesteld. De gemeenschapswacht kan ook toezicht houden op het strand.

Het instellen van veiligheidsmensen op het terrein kan zeker efficiënt worden gecombineerd met de installatie van bewakingscamera's. De procedure tot installatie van bewakingscamera's in een open of een gesloten plaats is verschillend.

In elk geval moet het gebruik van bewakingscamera's altijd worden aangeduid met het daartoe bepaalde pictogram en moet het gebruik van bewakingscamera's altijd worden gemeld aan de Gegevensbeschermingsautoriteit. De camera's moeten doelgericht geplaatst en gebruikt worden. De beelden mogen maximaal 1 maand worden bewaard en kunnen desgevallend als bewijs worden gebruikt.

Welke optie of combinatie een beheerder ook kiest, een correcte en open communicatie blijft zeer belangrijk.